

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Itsenäinen uurastaja

Tukinuorten tuen tarpeen tarkastelu yksin tulleiden alaikäisten
turvapaikanhakijoiden ryhmä- ja perheryhmäkodissa

Sonja Ohvo

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11 / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Sonja Ohvo	Sivumäärä 54 ja 1 liitesivu
Työn nimi Itsenäinen uurstaja - Tukinuorten tuen tarpeen tarkastelu yksin tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden ryhmä- ja perheryhmäkodissa	
Ohjaava opettaja Kimmo Lind	
Työn tilaaja Mäntyrynnän ryhmä- ja perheryhmäkoti	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia tilaajan, eli Mäntyrynnän perheryhmäkodin (nimi muutettu) tukinuorten tuen tarvetta. Tukinuorilla tarkoitetaan perheryhmäkodista tukiasuntoon itsenäistymistä harjoittelemaan muuttaneita yksintulleita alaikäisiä maahanmuuttajanuoria. Tukiasunnot ovat vuokrayksioitä, joissa nuori harjoittelee yksin asumista Mäntyrynnän ohjaajien tuella.</p> <p>Tutkimuskysymyksenä toimii ”Minkälaiseksi tukinuoret kokevat oman tuen tarpeensa ja ohjaajien ohjauksen onnistuneisuuden, kun tavoitteena on itsenäinen ja kotoutunut maahanmuuttajanuori”.</p> <p>Tukinuorien tuen tarvetta tarkasteltiin kahden nykyisen ja kolmen entisen tukinuoren oman kokemuksen pohjalta yksilöhaastatteluiden avulla. Menetelmänä on käytetty kvalitatiivista tutkimusta. Haastattelun muoto on puolistrukturoitu, eli teemahaastattelu. Haastatteluiden tuloksia on tarkasteltu faktanäkökulmasta. Haastattelun tuloksia pohdittiin kotoutumisen onnistuneisuuden näkökulmasta alan tietoperustaa käyttäen, sekä kirjoittajan työn kautta saatujen kokemusten perusteella.</p> <p>Nuorten puheessa toistuivat työ, perhe ja oma koti. Nuoret kertoivat tavoitteestaan suorittaa opinnot ja päästä työelämään. Myös oman aktiivisuuden merkitys pärjäämisessä ja ajoittaiset yksinäisyyden tuntemukset haastatteluissa korostuivat.</p> <p>Nuorten kerronnassa kuului tarve ohjaajien antamalle tuelle. Nuorten puheesta ei suoranaisesti voida todeta, kuinka suuri heidän tuen tarpeensa on. Tätä asiaa määrittää se, kuinka helposti nuori tukeutuu ohjaajiin ja pyytää apua.</p> <p>Tulosten perusteella voi sanoa, että Mäntyrynnän ohjaajien ohjausta on nuorten puolelta pidetty pääosin hyvänä. Ohjaajilta oli saatu apua ja tukea. Kaikki nuoret olivat saaneet kotouttavia toimenpiteitä. Kaikilla haastateltavilla oli tavoitteita ja unelmia tulevaisuuden suhteen.</p> <p>Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tukinuoren tukemisen lähtökohtana on ohjaajan ja tukinuoren avoin ja luottamuksellinen suhde. Ohjaajan ohjaamisen ja tuen tarjoamisen lähtökohtana toimivat kokonaisvaltainen käsitys nuoren tilanteesta. Jotta tukea voidaan tarjota, täytyy nuoren osata tukeutua ohjaajien apuun. Avointa ja luottamuksellista ohjaajuussuhdetta voidaan kehittää ohjaajan tietoisella panostamisella tukinuoren kanssa vietettyyn aikaan.</p>	
Asiasanat turvapaikanhakijat, kotoutuminen, tukiasunnot, henkilökohtainen apu	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Sonja Ohvo	Number of Pages 54 and 1 attachment page
Title Young independent toiler – research from the need for support of unaccompanied refugee minors in family group home of Mäntyranta	
Supervisor Kimmo Lind	
Subscriber Family Group Home of Mäntyranta	
Abstract <p>The objective of the thesis is to investigate the need for support of young immigrants in family group home of Mäntyranta (name changed). A supported young immigrant is called an unaccompanied minor immigrant, who has moved from family group home to supported housing to practice independence. Supported housing are rented single-room apartments, where a young immigrant is practicing living alone with the support of the mentors of Mäntyranta.</p> <p>The question in this research is the following: “How supported youth experience the need for support and the success of guidance goal being an independent and integrated young immigrant.” The need for support of supported youth was examined with individual interviews of two current and three former supported young immigrants. Method of the research was qualitative. Form of interview was half-structured also known as theme interview. Results of interviews were examined from factual point of view. Results were speculated from the view of success of integration based on the theoretical literature of the field and by the work related experiences of the writer.</p> <p>In the interviews some topics were repeated: work, family and own home. Young immigrants told about their goals to accomplish studies and enter work-life. Also the role of own activity in everyday life and occasional feelings of solitude were emphasized.</p> <p>The need for support of mentors was heard in the individual interviews with the immigrants. The amount and quality of needed support couldn't be directly stated based on the interviews. This is determined by how easily young immigrant contacts a mentor for assistance.</p> <p>As a result can be said, that the guidance of mentors in Mäntyranta is mostly seen as adequate by the young immigrants. Help and support were received from the mentors. All the young immigrants received services that facilitate integration. Every interviewee had goals and dreams for future.</p> <p>One of the main findings of this research show that the basis of support is an open and trusted relationship between mentor and supported young immigrant. The basis of mentor's guidance and offer for support was an overall picture of the young immigrant's situation. Young immigrant has to learn to lean on mentors for any support to be offered. Open and trusted relationship between mentor and young immigrant can be developed by paying direct attention to the time spent with the young immigrant.</p>	
Keywords asylum seeker, integration, supported housing, personal help	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TILAAJAN ESITTELY	6
2.1 Ryhmä- ja perheryhmäkoti ”Mäntyrinta”	6
2.2 Ohjaajien työnkuva Mäntyrintassa	7
2.3 Tukiasuminen - kohti itsenäistymistä	7
3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	9
4 YKSINTULLEIDEN ALAIKÄISTEN TURVAPAIKANHAKIJOITA KOSKEVAT KÄYTÄNNÖT JA KÄSITTEET	10
4.1 Turvapaikanhakijat Suomessa ja maailmalla	10
4.2 Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat	10
4.3 Yksintulleen alaikäisten turvapaikanhakijoiden turvapaikkamenettely	13
4.4 Ryhmä- ja perheryhmäkodit	14
4.5 Edustaja, yksintulleen alaikäisen turvapaikanhakijan edunvalvojana	15
4.6 Kotoutuminen ja kotouttaminen	17
4.7 Ohjaaminen ja sen mahdollisuudet	20
5 HAASTATELTAVA KOHDERYHMÄ	22
5.1 Haastateltavien valinta	22
5.2 Nykyiset tukinuoret	22
5.3 Entiset tukinuoret	22
6 TUTKIMUSMENETELMÄ	23
6.1 Perustelut menetelmän valinnalle	23
6.2 Haastattelukysymykset ja niiden luonne	24
6.3 Haastattelututkimuksen kulku	25
6.4 Haastatteluaineiston analyysi	27
6.5 Tutkimuksen tavoitteet	27
7 AINEISTON ANALYYSI	28
7.1 Kokemukset yksinasumisesta	29
7.2 Nuorten kokemus tuen tarpeesta	31
7.3 Ohjauksen onnistuneisuus nuorten näkökulmasta	34
7.4 Nuoren lähipiiriin tarkastelu	38
7.5 Nuorten tulevaisuudenhaaveet ja tavoitteet	39
7.6 Nuorten tuen tarve kotoutuneisuuden näkökulmasta	39
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
9 POHDINTAA	48
LÄHTEET	51
LIITTEET	54

1 JOHDANTO

Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat ovat oma erityisryhmänsä turvapaikanhakijoiden joukossa. Vuonna 2013 Suomeen saapui 156 lasta ilman huoltajaa. Tuolloin myönteisen oleskelulupapäätöksen sai 98, ja kielteisen 11 hakijaa. (Suokonautio & Rantala 2014, 9.) Määrä on vaihdellut viimeisen 20 vuoden aikana alle sadasta lapsesta 700 lapseen vuodessa (Pakolaisneuvonta 2014b).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia tilaajan, eli Mäntyrynnän perheryhmäkodin (nimi muutettu) tukinuorten tuen tarvetta. Tukinuorilla tarkoitetaan perheryhmäkodista tukiasuntoon itsenäistymistä harjoittelemaan muuttaneita yksintulleita alaikäisiä maahanmuuttajanuoria. Tukiasunnot ovat Mäntyrynnän nimissä olevia yksiöitä, joissa nuori harjoittelee yksin asumista ohjaajien tuella. Nuoret ovat tukiasuntoon muuttaessa yleensä 17- vuotiaita.

Tukinuorien tuen tarvetta tarkastellaan nuorten oman kokemuksen pohjalta yksilöhaastatteluiden avulla. Kiinnostuksen kohteena on Mäntyrynnän ohjaajien ohjauksen onnistuneisuus, sekä tukinuorten tilanne, kun ohjauksen tavoitteena on ollut kotoutumisen edistäminen.

Nuorten ajatuksia ja asenteiden tarkastelua varten on haastateltu viittä Mäntyrynnän entistä ja nykyistä tukinuorta. Haastattelut on suoritettu yksilöhaastatteluina, ja kysymysten teemat ovat olleet haastateltaville samoja, poikkeuksena kulttuurieroja ja niiden vaikutusta tarkastelevat kysymykset, joita kysyttiin kolmelta viimeiseltä haastateltavalta. Yhteisiä teemoja kaikissa haastatteluissa olivat: kiinnittyminen yhteiskuntaan, ohjaajan ja nuoren yhteistyön sujuvuus ja usko tulevaan. Kolmelta haastateltavalta kysyttiin myös kulttuurierojen vaikutuksesta yksinasumiseen, sekä nuorten mielipidettä siitä, tulisiko ohjaajien tuntea nuorten omaa kulttuuria.

Mäntyrynnän ohjaajien ohjauksen tavoitteena on yksikön yksintulleiden alaikäisten maahanmuuttajanuorten kotoutuminen. Jotta tätä työtä voitaisiin tehdä mahdollisimman hyvin, on hyvä välillä tarkastella tukinuorien ohjauksen onnis-

tuneisuutta. Tavoitteenani on havainnollistaa tilaajalle, eli Mäntyrannan ryhmä- ja perheryhmäkodin työryhmälle, yksikön tukinuorien tuen tarvetta ottamalla selvää tukinuorien omista ajatuksista tuen ja ohjauksen suhteen, ja tehdä niiden pohjalta päätelmiä tuen tarpeesta ja ohjauksen onnistuneisuudesta uusimpia tutkimuksia apuna käyttäen.

Olen tehnyt opiskelujeni ohessa sijaisuuksia Mäntyrannan ryhmä- ja perheryhmäkodille. Olen suuntautunut opinnoissani sosiaaliseen vahvistamiseen, joten tarkastelen tuloksia tältä näkökannalta. Haluan tulevaisuudessakin ohjata monikulttuurisia nuoria, joten tämän tutkimuksen tekeminen auttaa minua rakentamaan omaa ammatti-identiteettiäni, sekä kerryttämään yksintulleiden alaikäisiä ja muita maahanmuuttajia koskevia tietoja.

2 TILAAJAN ESITTELY

2.1 Ryhmä- ja perheryhmäkoti "Mäntyranta"

Olen anonymisoinut tilaajan nimen haastateltavien yksityisyyden suojelemiseksi, joten kutsun tässä opinnäytetyössä tilaajana toimivaa perheryhmäkotia nimellä "Mäntyranta". Mäntyranta on ryhmä- ja perheryhmäkoti Suomessa, jolla on mahdollisuus vastaanottaa alaikäisiä yksintulleita turvapaikanhakijoita, joilla ei ole vielä pysyvää oleskelulupaa Suomessa. Tämän lisäksi yksikössä asuu oleskeluluvan saaneita yksintulleita alaikäisiä maahanmuuttajanuoria.

Mäntyrannassa on opinnäytetyön kirjoittamisen aikaan enemmän tukinuoria, kuin koskaan ennen. He ovat alaikäisiä, itsenäistymistä harjoittelevia oleskeluluvan saaneita yksintulleita turvapaikanhakijoita. He käyvät kunnassa järjestettävässä perusopetuksessa, tai ovat lähteneet jatko-opiskeluiden perässä muualle Suomeen.

Mäntyrannan toiminnassa noudatetaan lastensuojelulain antamia ohjeistuksia. Lastensuojelulaki viitoittaa yksikön henkilöstön määrää ja heidän

kelpoisuusvaatimuksiaan. Kunta ja ELY- keskus sopivat nuorten ja lasten sijoittamisesta perheryhmäkoteihin, sekä heidän kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä ja toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Aluehallintavirasto (AVI) valvoo erityisesti sitä, toteutuuko perheryhmäkodeissa lastensuojelulain noudattaminen

2.2 Ohjaajien työnkuva Mäntyrynnassa

Mäntyrynnan ryhmä- ja perheryhmäkodin ohjaajien tehtävinä ovat nuorten ohjaus ja kasvatustyö. Nuorten hyvinvointia tuetaan kotoutumissuunnitelman mukaan, tukien kotoutumista nuoren omista lähtökohdista käsin.

Mäntyrynnassa eletään tavallista arkea iloiseen ja suruiseen. Käydään koulussa ja harrastuksissa, ja viikonloppuisin kokoonnutaan yhteen syömään ja keskustelemaan perheryhmäkodin nuoria koskevista asioista.

Nuorten hyvinvointia seurataan kirjaamalla päivittäin nuoren päivään liittyneet olennaisimmat asiat. Omaohjaaja lähettää kuukausittain edustajalle kuukausikoosteen, jossa kerrotaan nuoren tilanne kokonaisvaltaisesti.

Ohjaajan tehtävänä on olla nuorta lähellä ja nuorta varten. He pitävät huolta nuoren koulunkäynnistä, terveydestä, ravitsemuksesta ja siitä, että nuorella on turvallinen olo Mäntyrynnassa. Ohjaus- ja kasvatustyötä tehdään yhdessä muiden ohjaajien, johtoryhmän, edustajan, koulun ja terveydenhuollon kanssa.

Mäntyrynnan koko henkilöstö on sitoutunut tukemaan perheryhmäkodista muuttaneita tukinuoria. Toimintaan on kuitenkin nimetty kaksi vastuuhjaajaa, jotka vastaavat nuorten psyykkisestä- ja fyysisestä terveydestä.

2.3 Tukiasuminen - kohti itsenäistymistä

Nuori muuttaa tukiasuntoon noin 17- vuotiaana. Tukiasuminen tarkoittaa tuettua asumista, jossa nuoren elämää seurataan tiiviisti, eikä hänellä ole vielä täyttä

vastuuta kaikista omista asioista. Tavoitteena on saattaa nuorta vähitellen kohti aikuisen vastuullista elämää Suomessa.

Perheryhmäkoti maksaa nuoren asumisen ja siihen liittyvät kulut, kuten veden ja sähkön. Nuori saa myös rahallista tukea asumiseen ja elämiseen, kuten ruokaan, vaatteisiin ja harrastuksiin.

Nuorta neuvotaan ja ohjataan itsenäistymisen tuomiin haasteisiin keskustelun kautta, jolle on varattu oma aikansa. Perheryhmäkodilla on itsenäistymiskansio, sekä muita ohjeistuksia, joiden mukaan he perehdyttävät nuorta tukiasumiseen ja siihen liittyviin asioihin.

Ohjaaja keskustelee nuoren kanssa esimerkiksi hänen käsityksistään rahankäytön suhteen. Tähän tehtävään on suunniteltu oma lomakkeensa, jonka nuori täyttää yhdessä ohjaajan kanssa. Nuori saa tehtäväkseen arvioida, kuinka paljon hänellä kuluu arjessa rahaa ruokaan ja hygieniatarvikkeisiin. Lopulta ohjaaja osoittaa nuorelle, kuinka realistinen kuva hänellä on tukiasumiseen liittyvistä kuluista. Nuorta haastetaan miettimään myös omia voimavarojaan ja haasteita yksinasumisen suhteen. Nuori pohtii yhdessä ohjaajan kanssa, mitä nuori voi tehdä esimerkiksi yksinäisyyden tunteiden vallitessa. Tukinuori sitoutuu noudattamaan sovittuja sääntöjä. Koulunkäynnin on sujuttava, tai nuori joutuu muuttamaan takaisin Mäntyrintaan.

Tukiasuntoon muuttamisen ajankohdasta päätetään jokaisen nuoren kohdalla erikseen. Tähän vaikuttaa nuoren oma vastuullisuus perheryhmäkodin arjessa, koulunkäynnin sujuvuus, sekä taito ottaa vastuuta omista asioista. Jos perheryhmäkodin työntekijät ja nuoren edustajat katsovat, että nuori on tarpeeksi kypsä asettumaan omaan asuntoon, voi nuori muuttaa tarvittaessa tukiasuntoon myös 16- vuotiaana, jos nuori sitä itse toivoo.

Kun nuoren on aika tullut muuttaa tukiasuntoon, perheryhmäkodin työntekijät auttavat häntä hankkimaan asuntoon tarvittavia kalusteita ja välineitä. Ohjaajat auttavat nuorta muutossa ja asuntoon asettumisessa.

Ohjaajat sopivat tukinuorten kanssa kotikäyntejä, jolloin ohjaaja menee käymään tukinuoren kotona. Ohjaaja varmistaa, että nuorella menee kaikki hyvin, hän on pystynyt hoitamaan päivittäisiä asioita ja nuoren elämä on muutenkin mallillaan. Kotikäynneillä tukinuori saa konkreettista tukea arjen haasteisiin. Samalla nuorella ja ohjaajalla on hyvää aikaa käydä kasvokkain kuulumisia läpi. Kotikäyntejä tehdään noin kerran viikossa, tai tarpeen mukaan.

Tukinuori muuttuu jälkihuoltonuoreksi täytettyään 18- vuotta. Täysi-ikäisenä nuorelle tulee vastuu omien asioiden hoidosta. Perheryhmäkodin työntekijät kuitenkin tukevat nuorta täysi-ikäistynyttä asioidensa hoidossa. Nuorta ei siis jätetä tämänkään jälkeen yksin asioidensa kanssa. Täysi-ikäistyneen nuoren apuna ovat kunnan tarjoamat palvelut, jotka ovat jokaiselle kuntalaiselle laissa säädettyjä. Täysi-ikäistynyt jälkihuoltonuori muuttaa pois tukiasunnosta ja hankkii itselleen oman vuokra-asunnon. Nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä kunnes täyttää 21- vuotta (Suokonautio & Rantala 2014, 15).

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuskysymyksen hahmottelu lähti liikkeelle tilaajana toimivan perheryhmäkodin johtoryhmään kuuluvan työntekijän tapaamisella. Tilaajan tukinuorien määrä oli viime aikana kasvanut, joten heidän tukemiseensa ja ohjaamiseensa tuli kohdentaa yhä enemmän huomiota ja resursseja. Jotta työ tukinuorten parissa palvelisi nuoria mahdollisimman hyvin, halusi tilaaja kartoittaa tukinuorten tuen tarvetta.

Tukinuorten tuen tarkastelu tarkentui kahteen näkökulmaan: ohjauksen onnistuneisuuteen ja tukinuorten tämän hetkiseen tilanteeseen, kun ohjauksen tavoitteena on ollut kotoutumisen edistäminen.

Tutkimuskysymyksenä toimii: ”Minkälaiseksi tukinuoret kokevat oman tuen tarpeensa ja ohjaajien ohjauksen onnistuneisuuden, kun tavoitteena on itsenäinen ja kotoutunut maahanmuuttajanuori”.

4 YKSINTULLEIDEN ALAIKÄISTEN TURVAPAIKANHAKIJOITA KOSKEVAT KÄYTÄNNÖT JA KÄSITTEET

4.1 Turvapaikanhakijat Suomessa ja maailmalla

YK:n pakolaisjärjestö UNCHR kertoo uusimmassa raportissaan, että maailman pakolaisten määrä oli vuoden 2013 lopussa suurin sitten toisen maailmansodan. Pakolaisten määrä oli tuolloin 51,2 miljoonaa. (UNHCR 2014.) Yksintulleet alaikäiset olivat jättäneet samana vuonna noin 25 300 turvapaikkahakemusta 77 maassa. Tämä oli suurin luku, mitä YK oli tilastoinut. Suurin osa näistä hakijoista oli somalialaisia, etelä-sudanilaisia ja afganistanilaisia lapsia. Puolet maailman kaikista pakolaisista oli lapsia. (UNHCR 2014.)

Suomi on velvollinen vastaanottamaan turvapaikanhakijoita perustuen YK:n laatimaan Geneven sopimukseen pakolaisten oikeudellisesta asemasta. Geneven sopimus, toiselta nimeltään YK:n pakolaissopimus on laadittu vuonna 1951, ja Suomi on allekirjoittanut sen vuonna 1968. (Finlex 2014c). Sopimuksen myötä Suomi on velvollinen selvittämään turvapaikanhakijan oikeudellisen aseman, ja sen, onko hakijalla oikeus pakolaisstatukseen saamiseen (Björklund 2014, 9). Pakolaisstatus ja siten turvapaikka annetaan, kun henkilöllä on lähtenyt kotimaastaan, ja hänellä on perusteltu aihe pelätä tulevansa henkilökohtaisesti vainotuksi uskontonsa, poliittisen mielipiteensä, rodun, kansallisuuden, tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi, eikä hän voi, tai halua turvautua oman maansa suojeluun (Maahanmuuttovirasto 2014c). Suomeen otettavien kiintiöpakolaisten määrä on 750 vuodessa, mutta sitä on päätetty nostaa Syyrian pitkittyneen konfliktin vuoksi (Björklund 2014, 9).

4.2 Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat

Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat ovat oma erityisryhmänsä turvapaikanhakijoiden joukossa. Vuonna 2013 Suomeen saapui 156 lasta ilman huolta-

jaa. Tuolloin myönteisen oleskelulupapäätöksen sai 98 ja kielteisen 11 hakijaa. (Suokonautio & Rantala 2014, 9.) Määrä on vaihdellut viimeisen 20 vuoden aikana alle sadasta lapsesta 700 lapseen vuodessa (Pakolaisneuvonta 2014b).

Vuonna 2012 Euroopan yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden kokonaismäärä oli 13 320 (Eurostat 2014). Ruotsi on suurin alaikäisten yksintulleiden vastaanottaja. Sinne haki vuonna 2012 yhteensä 3 580 yksintullutta alaikäistä turvapaikanhakijaa. Toiseksi eniten yksintulleita haki Saksaan, 2 095. Samana vuonna Suomeen haki 156. Näistä luvuista voi päätellä, että Suomi ei ole kovin houkutteleva kohde. (Björklund 2014, 10.)

Kun turvapaikanhakijoiden määrä 1990-luvulla lisääntyi, huomattiin, että joukossa on yksintulleita alaikäisiä. He olivat vailla huoltajaa tai vastuullista aikuista (Björklund 2014, 10). Yksintulleiden alaikäisten vastaanottoon alettiin lisätä resursseja ja heille kehitettiin erillinen vastaanottojärjestelmä. (Qvist 2010). Yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä pysyi kauan tasaisena, kunnes se kasvoi vuonna 2008 räjähdysmäisesti. Tuolloin yksintulleita alaikäisiä oli Suomessa, 706. Edellisenä vuonna, 2007, yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita oli 98. (Suokonautio & Rantala 2014, 9.)

Nämä lapset saapuvat usein sodan runtelemista maista, kuten Afganistanista Irakista ja Somaliasta. Jonain vuosina myös muista maista on hetkellisesti saapunut hakijoita suurempia määriä, mutta nämä kolme maata ovat olleet pitkän ajan tilastojen kärjessä. (Björklund 2014, 10.) Tyttöjä saapuu turvapaikanhakijoina selvästi poikia vähemmän, kulttuurisen matkustuskiellon, sieppauksen tai raiskauksen kohteeksi joutumisen pelon vuoksi. (Björklund 2014, 13).

Useilla lapsilla on traumaattisia kokemuksia takanaan. He saapuvat konfliktialueilta, joissa he ovat usein kokeneet sodan ja muun väkivallan uhkaa, joka on voinut kohdistua heihin itseensä tai perheenjäseniin. Yleensä lapsen vanhempi tai muu sukulainen on päättänyt lähettää lapsen turvallisempaan maahan. (Björklund 2014, 13.) Yksintullut alaikäinen lapsi on saattanut kokea niin fyysistä kuin henkistä väkivaltaa, ja heidän perheenjäseniään on saattanut kadota (Mustonen & Alanko 2011). Kaiken tämän lisäksi he joutuvat sopeutumaan uuteen maahan ilman tuttua tukiverkkoa. Lasten arkea uudessa maassa varjostaa

usein ikävä perhettä ja sukulaisia, sekä epätietoisuus heidän jaksamisestaan lähtömaassa.

Alaikäisenä tulleet saapuvat maahan joko suuremman ryhmän mukana, perheensä kanssa, tai yksin. Pienimmillä lapsilla on usein mukanaan saattaja, joka häviää tuotuaan lapsen maahan.

Alaikäisiä yksintulleita turvapaikanhakijoita tulee kohdella ensisijaisesti lapsina. YK:n lapsen oikeuksien mukaan lapsilla on oikeus valtion tarjoamaan erityiseen tukeen ja suojeluun. Viranomaiset eivät voi kääntyä lasta lähtömaahansa, ellei ole varmaa, että lapsella on siellä turvalliset oltavat. (UNICEF 2014, 15.)

Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat saavat oleskeluluvan usein toissijaisen suojelun perusteella. Oleskelulupia on myönnetty myös humanitaarisen suojelun perusteella, tai muulla perusteella. Turvapaikan, eli pakolaisaseman saaminen edellyttää henkilökohtaisen vainon alaiseksi joutumista, ja alaikäiset harvoin pystyvät todentamaan tämän. Oleskelulupa, joka on myönnetty muulla perusteella, tarkoittaa yleensä yksilöllistä inhimillistä syytä. Tällöin lapsella ei ole perheen yhdistämisoikeutta. (Björklund 2014, 12.) Vuonna 2013 yksintulleille alaikäisille turvapaikanhakijoille myönnettiin 98 oleskelulupaa. Oleskelulupien myöntämisen perusteet olivat toissijainen suojelu (64), muu peruste (24) ja turvapaikka (10). (Maahanmuuttovirasto 2014d.)

Suurin osa yksintulleista alaikäisistä turvapaikanhakijoista saa oleskeluluvan. Yleisin syy kielteisen päätöksen saamiselle on Dublin 2- asetus tai hakija on todettu olevan täysi-ikäinen. (Björklund 2014, 12.)

Lapsen lähettämiseksi turvallisempaan maahan on useita syitä. Lapsi saattaa paeta itseensä tai perheeseensä kohdistuvaa vainoa. Tällainen vaino voi johtua esimerkiksi poliittisesta toiminnasta tai uskonnosta. Lasta voi myös uhata värväminen lapsisotilaaksi, pakkoavioliitto tai kunniaväkivalta. (Pakolaisneuvonta 2014b.) Yleensä lapsen vanhempi tai muu sukulainen on päättänyt lähettää lapsen näiden syiden vuoksi turvallisempaan maahan. (Björklund 2014, 13).

4.3 Yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden turvapaikkamenettely

Alaikäisenä tulleiden vastaanottoa määrittävät lastensuojelu-, kotoutumis-, ja vastaanottolaki (Finlex 2014b). Henkilön iällä on merkitystä, kun puhutaan laissa säädetyissä oikeuksista ja velvollisuuksista. Alaikäisille yksintulleille turvapaikanhakijoille on turvattu erityisjärjestelyjä koskien vastaanottoa ja turvapaikkamenettelyä. (Maahanmuuttovirasto 2014b.) Yksintulleiden alaikäisten turvapaikkaprosessi kesti vuonna 2013 noin 10 kuukautta (Suokonautio & Rantala 2014, 10).

Lapsihakijoille suoritetaan tarvittaessa iänmäärittystestejä. Testit tehdään luustosta tai/ja hampaistosta. Tällaiset testit eivät anna aivan tarkkaa kuvaa hakijan iästä, varsinkaan jos henkilö on yli 16- vuotias. Ikä saadaan selville yleensä noin kahden vuoden tarkkuudella. Jos hakijan katsotaan olevan täysi-ikäinen, saatetaan hänen turvapaikkahakemuksena hylätä. (Björklund 2014, 24; Pakolaisneuvonta 2014a.)

Yksin tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat hakeutuvat maahan tullessaan poliisiin tai rajaviranomaisen luo. Poliisi ja rajaviranomaiset suorittavat hakemukseen liittyvät alkutoimenpiteet. Poliisi tai rajavartiolaitoksen työntekijät suorittavat lapselle turvapaikkakuulustelun, jossa selvitetään lapsen henkilöllisyys, maahantulo tapa ja matkareitti. He myös ohjaavat lapsen ryhmäkodin asukkaaksi. (Suokonautio & Rantala 2014, 18.) Kuulustelu tulisi aina tehdä lapsen äidinkielellä tulkkia apuna käyttäen. Lapselle määrätään käräjäoikeudessa edustaja, joka huolehtii lapsen eduista ja oikeudenmukaisesta kohtelusta. Edustaja on lapsen tukena turvapaikkakuulustelussa. Mukana saattaa olla myös sosiaalityöntekijä ja oikeudellinen avustaja. (Pakolaisneuvonta 2014a.)

Maahanmuuttovirasto suorittaa lapselle kuulustelun, jossa selvitetään kansainvälisen suojelun tarvetta (Suokonautio & Rantala 2014, 18). Maahanmuuttoviraston tarkoituksena on selvittää, onko lapsi kokenut lähtömaassaan ihmisoi-keusloukkauksia, kidutusta tai vainoa (Pakolaisneuvonta 2014a). Syy lähtömaasta lähtemiselle määrittää, sen millä nimikkeellä lapselle myönnetään turvapaikka. Turvapaikkatutkinnassa lapsen edustajan on oltava läsnä. Turvapaikanhakijalla on myös oikeus lakimieheen. Myös ryhmäkodin sosiaalityöntekijä

voi tarvittaessa osallistua puhutteluun. Maahanmuuttovirasto voi pyytää ryhmäkodin sosiaalityöntekijän näkemystä siitä, miten sosiaalityöntekijän mielestä lapsen etu voitaisiin parhaiten ottaa huomioon. (Suokonautio & Rantala 2014, 18–19.)

Kuten jo todettiin, myös alaikäinen voi saada kielteisen päätöksen. Tällaisissa tapauksissa useimmiten alaikäinen palautetaan johonkin muuhun maahan EU-turvapaikkamenettelyyn. Tällaisia tapauksia kutsutaan niin sanotusti Dublin tapauksiksi. Tämä on ongelmallinen tilanne, koska lapsia palautetaan maihin, joissa turvapaikkaprosessissa on suuria ongelmia, ja vastaanotto- olosuhteet ovat ala-arvoiset, kuten Kreikassa, Maltalla ja Italiassa. Kielteisen päätöksen voi saada myös siinä tapauksessa, että viranomaiset eivät usko hakijan olevan alaikäinen, esimerkiksi iänmäärittämisessä. (Pakolaisneuvonta 2014a.)

Turvapaikkaprosessin aikana alaikäiset yksintulleet turvapaikanhakijat asuvat ryhmäkoteissa, tai tukiasunnoissa. Oleskeluluvan saatuaan, hakija muuttaa yleensä perheryhmäkotiin. Ryhmäkoteja ja tukiasuntoja hallinnoi Maahanmuuttovirasto ja perheryhmäkoteja elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset). (Suokonautio & Rantala 2014, 18.) Osa lapsista asuu sukulais- tai tuttavaperheen luona turvapaikkaprosessin aikana (Björklund 2014, 23).

4.4 Ryhmä- ja perheryhmäkodit

Ryhmä- ja perheryhmäkotien määrä Suomessa on vaihdellut kysynnän mukaan. Paikkatarpeen vaihtelu on yksi työn suuria haasteita. (Suokonautio & Rantala 2014, 13.)

Yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija sijoitetaan ensimmäiseksi ryhmäkotiin, eli vastaanottokeskukseen turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajaksi (Maahanmuuttovirasto 2014d). Suomessa on tällä hetkellä viisi toimivaa alaikäisille suunnattua vastaanottokeskusta. Ne sijaitsevat Espoossa, Kotkassa, Oravaisissa, Turussa ja Oulussa (Maahanmuuttovirasto 2014a). Alaikäisten sijoittamista ryhmäkoteihin koordinoi Espoon ryhmäkoti. Ryhmäkotipaikkaa valittaessa otetaan huomioon lapsen tilanne, vapaat ryhmäkotipaikat, sekä Maahanmuutto-

viraston ajankohtainen ohjeistus. Jos lapsella on sukulaisia tai ystäviä Suomessa, pyritään se ottamaan huomioon ryhmäkotipaikkaa valittaessa. (Suokonautio & Rantala 2014, 15).

Ryhmäkodeissa tarjottavista palveluista on säädetty laissa. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi majoitus ryhmäkodissa, apu terveysongelmiin, sekä tarvittaessa annettava taloudellinen tuki (Maahanmuuttovirasto 2014d). Toimintaan sovelletaan lastensuojelulakia, joka määrittää, kuinka monta lastan tai nuorta saa olla sijoitettuna samaan aikaan yhdessä yksikössä, ja kuinka monta hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää yksikössä tulee olla. Ryhmäkodissa tehdään jokaiselle lapselle asiakassuunnitelma, sekä hoito- ja kasvatussuunnitelma. (Suokonautio & Rantala 2014, 14.)

Ryhmäkoti, johon alaikäinen on asettunut, hakee alaikäisille edustajan (Björklund 2014, 23; Suokonautio & Rantala, 14). Asiakkaalle nimetään omaohjaaja, joka on vastuussa nuoren tai lapsen kasvusta ja kehityksestä (Suokonautio & Rantala 2014, 14). Kunta, jossa ryhmäkoti sijaitsee, järjestää alaikäiselle oppivelvollisuusikäiselle perus- ja esiopetusta (Björklund 2014, 25; Suokonautio & Rantala 2014, 14).

Yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija sijoitetaan oleskeluluvan saatuaan ryhmäkodista perheryhmäkotiin. Mahdollisuuksien mukaan alaikäinen saattaa päästä myös tuettuun perhesijoitukseen, tai tukiasumisyksikköön. (Björklund 2014, 23- 24.) Perheryhmäkodit noudattavat lastensuojelulain antamia ohjeituksia, mitä tulee asuinyksikön toimitiloihin ja kasvuoloihin (Finlex 2014a).

Perheryhmäkodeissa arki pyörii koulunkäynnin ympärillä. Yksintulleet alaikäiset maahanmuuttajanuoret saavat perheryhmäkodeissa hoivan ja kasvatuksen lisäksi sosiaali- ja terveystalvveluja, sekä tulkkipalveluja. (Björklund 2014, 24.) Nuoria ohjataan heidän yksilöllisten tarpeiden mukaan, heidän kotoutumissuunnitelmaansa silmällä pitäen.

4.5 Edustaja, yksintulleen alaikäisen turvapaikanhakijan edunvalvojana

Edustaja toimii yksintulleen alaikäisen turvapaikanhakijan edunvalvojana. Sosiaalityöntekijä etsii yksintulleelle alaikäiselle turvapaikanhakijalle edustajaksi siihen sopivan henkilön, ja esittää ehdotuksensa käräjäoikeudelle edustajaksi määrättävän ja lapsen suostumuksella. (Kotouttaminen.fi 2014d; Snellman 2012.) Käräjäoikeus lähettää tiedon virallisesta päätöksestä Maahanmuuttovirastoon, edustajalle ja ryhmäkotiin (Snellman 2012, 17).

Virallisen päätöksen tultua voimaan edustaja selvittää lapselle edustajan roolia, kestoja ja tehtäviä. Hän pyrkii solmimaan edustettavaansa luottamuksellisen suhteen. (Snellman 2012, 17.)

Edustajan tehtävänä on olla mukana lapsen viranomaistapaamisissa ja antaa tietoa erilaisista toimijoista, joita turvapaikkaprosessiin liittyy. Hänen täytyy varmistaa, että lapsen etu toteutuu häntä koskevissa päätöksissä. Edustajan tehtävät määräytyvät aina lapsen tarpeen ja tilanteen mukaan. (Snellman 2012, 17.) Jos lapselle vaaditaan tehtävän iänmääritystesti, huoltajien jäljittämishaastattelu ja kielitesti, on edustaja läsnä näissä tilanteissa (Snellman 2012, 18).

Edustajan tehtäviin ei kuulu lapsen päivittäinen huolenpito, kuten kasvatus ja arjen tukeminen (Kotouttaminen.fi 2014d).

Jos lapsi vaihtaa asuinkuntaa ryhmäkodista perheryhmäkotiin muutettaessa, on syytä harkita edustajan vaihtoa, jotta edustajalle kuuluvien tehtävien hoitaminen olisi sujuvampaa. (Snellman 2012, 19.)

Myönteisen oleskeluluvan saatuaan, edustaja auttaa lasta rekisteröitymään maistraatissa Suomen väestötietojärjestelmään. Samalla tehdään myös hakemus Suomalaiseen sosiaaliturvajärjestelmään (KELA), sekä poliisille muokalaispassihakemus. Edustaja hakee lapselle kuntapaikkaa yhdessä ryhmäkodin sosiaalityöntekijän kanssa. (Snellman 2012, 19.)

Kun lapsi täyttää 18- vuotta, hän muuttaa maasta, tai hänelle määrätään muu huoltaja, loppuu edustajan tehtävät automaattisesti. Edustajan tehtävä lakkaa myös silloin, jos lapsen vanhemmat saapuvat maahan, tai edustajuuden lakkauttamista haetaan yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa käräjäoikeudelta. (Kotouttaminen.fi 2014d; Snellman 2012, 20.)

4.6 Kotoutuminen ja kotouttaminen

Kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajan asettumista Suomeen ja kykyä toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Kotoutumista edistäviä asioita ovat esimerkiksi kielen oppiminen, kontaktit valtaväestöön, sekä työ- tai opiskelupaikka. (Infopankki 2014.)

Kotoutumiseen liittyy uusien asioiden omaksumista ja vanhan jättämistä. Maahanmuuttajan hyvinvointiin vaikuttaa olennaisesti, kuinka hyvin hän löytää balanssin tämän uuden ja vanhan kulttuurin välille. (Schubert 2013, 64.)

Kotoutuminen on maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä. Sen tavoitteena on, että maahanmuuttaja tuntee itsensä yhteiskunnan aktiiviseksi ja täysivaltaiseksi jäseneksi. Kotoutumisessa maahanmuuttajan oman kulttuurin säilymistä tuetaan samalla, kun hän tutustuu uuden asuinmaansa kieleen ja kulttuuriin omaksuen yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia taitoja. Samalla yhteiskunta vastaanottavana osapuolena kehittyy saaden uusia vaikutteita ja monimuotoistuu. (Kotouttaminen.fi 2014b.)

Työ- ja elinkeinoministeriö (2013) on jakanut kokonaiskatsauksessaan julkaistujen kotoutumisen seurantaindikaattoreiksi 11 tekijää. Näitä ovat: kielitaito, koulutus ja osaaminen, sosioekonomisiin tekijöihin, terveyteen, kantaväestön ja maahanmuuttajien välisiin suhteisiin, työmarkkinoille ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen, turvallisuuteen, syrjimättömyyteen ja maahanmuuttajien kokemukseen kotoutumisesta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 7.)

Yksintulleelle alaikäiselle turvapaikanhakijalle tehdään aina kotoutumissuunnitelma. Kotoutumissuunnitelma on henkilökohtainen suunnitelma siitä, mitä kyseinen nuori voi tehdä edistääkseen kotoutumistaan. Kotoutumissuunnitelma tehdään joko yhdessä sosiaalitoimen, tai työ- ja elinkeinotoimiston kanssa. Kun kotoutumissuunnitelma on tehty, on nuori velvollinen noudattamaan sitä. (Infopankki 2014.)

Berry, Kim, Power, Young & Bujaki (1989) kertovat akkulturaatioasenteen kuvaavan yksilön asennetta kahden kulttuurin kanssa elämiseen. Akkulturaatioasenteeseen liittyy yksilön halu säilyttää omaa kulttuuria ja kuinka aktiivisesti hän on valtaväestöön kontaktissa. Kanadalainen psykologi John Berry on kehittänyt akkulturaatioprosessista mallin, jossa eritellään erilaisia toimintatapoja elää kahden kulttuurin kanssa. Nämä toimintatavat ovat: integraatio (Kontaktin tarve valtaväestöön, ja toive säilyttää oma kulttuuri), assimilaatio (Ei toivetta säilyttää omaa kulttuuria, mutta tarve kontaktiin valtaväestön kanssa), separaatio (toive oman kulttuurin säilyttämisestä, mutta ei tarvetta kontaktiin valtaväestön kanssa) ja marginalisaatio (Ei halua säilyttää omaa kulttuuria, eikä tarvetta kontaktiin valtaväestön kanssa). Nämä tulevat Berryn mukaan selvästi esille yksilön kielessä, ravintotottumuksissa, vapaa-ajanvietossa, uskonnossa ja ostokäyttäytymisessä. (Schubert 2013, 65.)

Kotouttamistyötä tehdään eri tasoilla: paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Paikalliseen kotouttamistyöhön osallistuvat poliisi, työ- ja elinkeinotoimisto (TE- toimisto), kunta, sekä kolmannen sektorin toimijoita (yhdistykset, järjestöt ja yhteisöt).

Vastuun paikallisesta kotouttamistyöstä kantavat kunnat sekä TE- toimisto. (Kotouttaminen.fi 2014c.) Työ- ja elinkeinotoimistosta maahanmuuttaja saa tietoa esimerkiksi koulutuksesta ja opiskelusta (Infopankki 2014).

Kotouttamislain mukaan kuntien ja paikallisten viranomaisten tulee tukea seudullista tai paikallista tasa-arvoa, kansainvälisyyttä ja yhdenvertaisuutta eri väestöryhmien välillä. Lakia voidaan toteuttaa välttämällä maahanmuuttajien asuttamista eriytyneelle alueelle, kehittämällä palvelu- ja kaupunkirakennetta ja tarjoamalla toimitiloja. Tämän lisäksi maahanmuuttajaväestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon kunnan ja muiden viranomaisten suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa. (Kotouttaminen.fi 2014e.)

Kotoutumisessa tulee ottaa huomioon sen kaksisuuntaisuus. Viranomaisten tehtävänä on järjestää kotoutumista tukevia palveluja ja maahanmuuttajalla itsellä on tärkeää olla toisena vastavuoroisena ja aktiivisena osapuolena. Kun yhteiskunta uudistuu väestön monimuotoistuesssa, niin maahanmuuttaja hankkii

tietoja ja taitoja joita tarvitaan yhteiskunnassa ja työelämässä toimimiseen. Tässä kaksisuuntaisessa vuorovaikutteisessa prosessissa maahanmuuttajan omalla aktiivisuudella, motivaatiolla ja sitoutumisella on suuri merkitys. (Kotouttaminen.fi 2014c.)

Kulttuurien välinen vuoropuhelu ja hyvät etniset suhteet mahdollistavat turvallisen ja viihtyisän asuin ympäristön. Kaksisuuntainen kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajaväestön mahdollisuutta säilyttää oma kieli ja kulttuuri uudessa ympäristössä. Tähän työhön tarvitaan viranomaisten lisäksi muiden tahojen panostusta monikulttuurisen työn hyväksi. Kotoutumislain perusteella kunnat voivat perustaa yhdessä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa neuvottelukunnan, jossa suunnitellaan ja toteutetaan paikallista monikulttuurista työtä. Neuvottelukunta suunnittelee ja toteuttaa kotoutumista tukevaa ja etnisiä suhteita tukevaa toimintaa. (Kotouttaminen.fi 2014e.)

Kotoutuminen on hidaskäyttö prosessi. Viranomaiset voivat tarjotuilla toiminnoillaan edistää kotoutumisprosessia, mutta kotoutuminen tapahtuu niissä arkisissa vuorovaikutustilanteissa, joita tapahtuu päiväkodeissa, työpaikoilla, kouluissa ja harrastustoiminnoissa. (Kotouttaminen.fi 2014c.) Mäntyrannan maahanmuuttajanuoret ovat joka päivä vuorovaikutuksessa yksikön ohjaajiin ja muihin työntekijöihin. On tärkeää, että nämä vuorovaikutustilanteet ovat nuoren kotoutumista edistäviä.

Kaikille maahanmuuttajille on yhteistä se, että muutto uuteen maahan on stressiä tuottava tapahtuma. Maahanmuuttajan ikä, yksilölliset piirteet, ja se, onko päätöksen lähtömaasta lähtemiselle tehnyt joku toinen, vaikuttaa maahanmuuttajan asennoitumiseen uutta asuinpaikkaa kohtaan. (Schubert 2013, 63.)

Psykofysiologinen tosiasia on, että turvallisuuden tunne rentouttaa ihmistä. Rento olo taas vähentää kuormittavaa stressiä. Ilman stressiä on helpompaa opiskella ja miettiä seuraavia elämäntavoitteitaan. Kotoutumisen yhtenä tavoitteena on maahanmuuttajan kokemus uudesta maasta tuttuna ja turvallisena. Tuttuuden ja turvallisuuden tunne kehittyy ajan myötä, monien kuukausien tai vuosien saatossa. (Schubert 2013, 64.)

4.7 Ohjaaminen ja sen mahdollisuudet

Ohjauksellinen lähestymistapa auttaa maahanmuuttajan kotoutumisessa. Tämä ohjaus ja neuvonta tarkoittavat laajassa merkityksessä vuorovaikutusta, jonka avulla autetaan ihmistä löytämään ratkaisuja ongelmiin omien lähtökohtiensa ja arvopohjansa pohjalta. Tavoitteena on löytää rakentavia tapoja elää omien yhteisöjensä ja yhteiskunnan jäsenenä. (Korhonen & Puukari 2013, 32.)

Korhonen ja Puukari (2013) tiivistävät hyvin monikulttuurisen ohjauksen luonteen: ”Monikulttuurisessa ohjauksessa ja neuvonnassa pyritään ottamaan mahdollisimman hyvin huomioon kulttuurieroista nousevat haasteet ja jännitteet etsittäessä ohjattavan kanssa ratkaisuja hänen kysymyksiinsä ja pyritään kohtaamaan hänet kokonaisena ihmisenä.”(Korhonen & Puukari 2013, 33.)

Monikulttuurisessa ohjauksessa on erilaisia suuntauksia. Universaalissa suuntauksessa pidetään arvossa kulttuurien samanarvoisuutta ja yhtäläisyyttä. Tämän suuntauksen mukaan kaikki ohjaustyö on lähtökohtaisesti monikulttuurista, kun tarkastellaan sukupuolieroja, sosiaaliryhmiä, sekä elämäkokemusten tuomia eroja. Tällöin ohjauksessa on olennaista ottaa huomioon yksilölliset erot. Kulttuurispesifissä suuntauksessa ohjattava ymmärretään oman etnisen ryhmänsä edustajana. Kukin yksilö kuuluu erilaisiin yhteisöihin, jotka osaltaan vaikuttavat yksilön valintoihin ja elämäkatsomukseen. Varsinkin yhteisöllisessä kulttuurissa kasvaneen ohjattavan yhteisö ja sen vaikutus tulee ottaa ohjauksessa huomioon. Nämä kaksi suuntausta nähdään ensisijaisesti toisiaan täydentävinä näkemyksinä monikulttuurisessa ohjauksessa. (Korhonen & Puukari 2013, 33.)

Sensitiivisyyttä, eli herkkyyttä ja sen merkitystä kasvatustyössä on alettu tutkia. Sensitiivisyys tarkoittaa kasvattajan refleksiivistä kykyä, jossa hän omaa ymmärryksen omista tunteista ja sen, että toisella on erilliset ajatukset ja tunteet. Kasvattajan tulee käydä nuoren kanssa vuorovaikutusta, jossa kasvattaja seuraa omia ja toisen reaktioita, olemaan epävarma ja testaamaan erilaisia ratkaisumalleja, kunnes oikea tai lähinnä oleva vastaus löytyy. Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen (2010) kutsuu tätä onkimiseksi. Kasvattaja ikään kuin pysähtyy nuo-

ren kanssa vuorovaikutuksessa ollessaan ongelle syventyen siihen, mikä on ongelman ydin. Vain kasvatusvinkkien varassa toimiva aikuinen unohtaa herkkyyden ja toimii automatisoituna, päinvastoin, kun pitäisi pysähtyä nuoren äärelle onkimaan esiin ongelman ydintä. (Sinkkonen 2010, 88- 89.)

Ohjaussuhdetta voidaan tarkastella perusihmissuhteena, transferenssisuhteena, sekä työskentelysuhteena. Perusihmissuhde edustaa yleisinhimillistä suhdetta toiseen ihmiseen. Se on ohjaussuhteen perusta, jossa osoitetaan toista kohtaan kiinnostusta ja arvostusta. Jotta perusihmissuhde voi kehittyä, on tärkeää edistää luottamuksellisen, avoimen ja turvallisen vuorovaikutuksen ilmapiiriä. (Korhonen & Puukari 2013, 41–42.)

Transferenssisuhde on hieman monimutkikkaampi asia. Se käsittelee ohjattavan elämänkulussa tapahtuneita merkityksellisiä kohtaamisia. Aiemmat myönteiset ja kielteiset kokemukset ihmissuhteissa voivat heijastua myöhempiin uusiin ihmissuhteisiin ja saada aikaan sen, että ihminen kokee niissä negatiivisia tai positiivisia tunteita riippuen siitä, minkälaisia mielikuvia ihminen hänessä herättää. Näitä mielikuvia voi herättää ohjaajan ulkoinen olemus tai käyttäytyminen. (Korhonen & Puukari 2013, 41–42.)

Työskentelysuhte edustaa ohjaajan ja ohjattavan tavoitteellisempaa puolta, jossa ohjattava ja ohjaaja ikään kuin liittoutuvat keskenään ja lähtevät etsimään ohjattavan ongelmiin ratkaisua. Monikulttuurisessa ohjauksessa tällaisen liittoutumisen edellytyksenä on, että molemmat osapuolet rohkeasti ylittävät kulttuurisia rajojaan käyden samalla läpi omia kulttuurisia kehitystehtäviään. Mitä paremmin ohjaaja kykenee ymmärtämään ohjattavan elämänkenttää ja näkemään hänet kokonaisvaltaisesti, sitä paremmin työskentelysuhteen avulla voidaan edistää ohjattavan kotoutumista. (Korhonen & Puukari 2013, 43.)

Sauli Puukarin ja Vesa Korhosen (2013, 38) mukaan on tärkeää, että maahanmuuttajien kanssa työskentelevät ihmiset osaavat asettautua ohjattavansa asemaan. Maahanmuuttajaa tulisi tukea osoittamalla aitoa, inhimillistä kiinnostusta, jotta kohtaamisista tulisi rakentavia ja rohkaisevia.

5 HAASTATELTAVA KOHDERYHMÄ

5.1 Haastateltavien valinta

Valitsin haastateltavat siten, että he edustaisivat mahdollisimman laajasti tukinuorten koko kirjoa. Halusin haastatteluun molempien sukupuolien edustajia, sekä erilaisia etnisiä taustoja. Halusin kuulla myös entisten tukinuorien kokemuksista.

Tilaaajana toimivassa ryhmä- ja perheryhmäkodissa tukinuorina olevat tytöt, nykyiset ja entiset, olivat kaikki somaleita, joten tyttöjen tapauksessa ei voida tarkastella eri kulttuuritaustan vaikutusta itsenäistymisprosessiin.

Haastateltaviksi valikoitui yksi afgaanipoika, kaksi somalipoikaa ja kaksi somalityttöä. Heistä kaksi oli nykyisiä tukinuria ja kolme entisiä tukinuria. Onnekseni kaikki haastattelu ehdokkaat suostuivat haastatteluun. Haastateltaviksi valikoituneista nuorista neljä oli minulle ennestään tuttuja työni kautta.

5.2 Nykyiset tukinuoret

Afgaanipoika oli haastateltavista nuorin. Hän edusti haastateltavista tukinuorta, joka oli muuttanut opiskeluiden perässä toiselle paikkakunnalle.

Toinen nykyinen tukinuri, jota haastattelin, oli perheryhmäkodin kanssa samalla paikkakunnalla asuva tukinurityttö. Hän kertoi kokemuksistaan itsenäistymisprosessista alaikäisen tytön näkökulmasta.

5.3 Entiset tukinuoret

Halusin haastatella myös entisiä tukinuria. He olivat itsenäistyneitä täysi-ikäisiä nuoria, joiden kokemukset tukinuorena olosta oli jo takanapäin. Tavoitteena oli

viisastua vanhempien nuorien kokemuksista ja lähteä kehittämään tukinuorten ohjausta myös heidän kokemuksistaan käsin.

Tarkoituksenani oli aluksi haastatella kahta entistä tukinuorta, poikaa ja tyttöä. Molemmat olivat muuttaneet toiselle paikkakunnalle, he olivat itsenäistyneitä ja täysi-ikäisiä. Molemmat heistä edustivat somalialaista kulttuuria.

Lopulta haastattelin kolmea entistä tukinuorta. Yksi ylimääräinen haastateltava entinen tukinuori valikoitui haastateltavien joukkoon sillä perusteella, että kaksi ensimmäistä haastateltavaani täysi-ikäistynyttä yksikön entistä nuorta ei ollut enää tilaajan asiakkaana itsenäistymisprosessin aikana, vaan olivat siirtyneet muihin kuntiin tätä ennen.

Nämä nuoret, jotka olivat muuttaneet tilaajana toimivan perheryhmäkodin kirjoilta pois jo ennen tukinuoreksi siirtymistä, Mäntyrannan toimitusjohtaja oli kulkenut heidän rinnallaan siitä huolimatta, että nuoret eivät olleet enää tilaajan kirjoilla. Näiden nuorten elämässä oltiin edelleen mukana, joten tämän vuoksi he valikoituivat tilaajan toiveesta haastateltaviksi.

Kolmas täysi-ikäistynyt nuori oli jäänyt samalle paikkakunnalle tilaajana toimineen perheryhmäkodin kanssa, joten hän on käynyt itsenäistymisprosessin tilaajan tukemana.

6 TUTKIMUSMENETELMÄ

6.1 Perustelut menetelmän valinnalle

Tutkimusmenetelmänä toimivat Mäntyrannan nykyisten ja entisten tukinuorten yksilöhaastattelut. Tavoitteena oli tuoda esiin nuoren oma kokemus, jotta ohjausta voitaisiin kehittää nuorten omista tarpeista ja toiveista käsin. Tämä onnistuisi parhaiten kysymällä asiasta nuorilta itseltään yksilöhaastattelun kautta.

Haastattelut nauhoitettiin. Haastattelujen pituudet vaihtelivat noin 20 minuutista noin 50 minuuttiin. Kasvotusten tapahtuvassa haastattelussa oli tavoitteena saada mahdollisimman hyvä ja luonteva kontakti haastateltavaan.

Haastattelu menetelmänä sopi tarkoituksiini hyvin. Pidän hyvänä, että minulla oli mahdollisuus pyytää haastateltavilta tarkennusta. Täten saatoinkin syventää saatavia tietojani. Oletin myös, että vastaukset olisivat monitahoisia, joita ei olisi pystynyt määrällisellä tutkimuksella tarkastelemaan. Haastattelun avulla pääsin motivoimaan kysymyksiin vastaamista, ja saatoinkin vaihdella kysymysten järjestystä keskustelun etenemisen mukaan. (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2010, 34–36.) Haastateltavien äidinkieli ei ollut suomenkieli, joten pystyin myös tarvittaessa selittämään haastateltavalle, esimerkiksi englanninkielen avulla, mitä kysymykselläni tarkoitettiin.

Vaikka kaikki nykyiset ja entiset tukinuoret ovat kokeneet tukiasumisen, ja tällä perusteella olisin voinut ryhmähaastatella heitä, halusin kuitenkin valita yksilöhaastattelun sillä perusteella, että nuori saattaisi helpommin kertoa henkilökohtaisista asioistaan ja mielipiteistään tukiasumisen suhteen, kun hänen ei tarvitse miettiä muiden reaktioita omista sanomisistaan. Toisaalta ryhmähaastattelu olisi saattanut synnyttää spontaania keskustelua, joka olisi luonut monipuolista tietoa käsiteltävästä aiheesta. Ryhmähaastattelun järjestäminen olisi ollut vaikeaa, joten luovuin siitä.

6.2 Haastattelukysymykset ja niiden luonne

Haastattelukysymykset olivat puolistrukturoituja. Puolistrukturoidun haastattelun luonne on, että jokin haastattelun näkökohta on kaikissa haastatteluissa täysin sama, ja jotkin osa-alueet ovat muokattavissa (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47). Minulla oli kysymyksissä selkeät teemat, mutta jätin tilaa myös vapaalle keskustelulle.

Puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, toiselta nimeltään teemahaastattelu pohjautuu ajatukseen kohdennetusta haastattelusta. Merton, Fiske & Kendall (1956, 3-4) kertovat kohdennetun haastattelun ominaispiirteisiin kuuluvan, että

haastateltavat ovat kokeneet jonkin saman tilanteen. Tutkija on ennen haastattelua alustavasti selvittänyt tutkimukseen liittyvää teoriaa ja taustaa. Teoriaan ja taustoihin perehdyttyään tutkija on päätenyt tiettyihin oletuksiin ja sen pohjalta kehittänyt haastattelurungon. Lopulta haastattelun avulla saadaan tietää haastateltavien subjektiiviset kokemukset kyseisistä asioista. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47.)

Nuorten tuen tarvetta haluttiin tarkastella monesta eri näkökulmasta. Haastattelukysymysten erilaisilla aihealueilla tavoiteltiin haastateltavan mahdollisimman laajaa pohdintaa aiheesta ja siten mahdollisuutta saada tietoa ohjaajien tekemän työn onnistuneisuudesta tukinuorien kanssa.

Haastattelukysymyksiä oli yhteensä kymmenen. Kysymysten pääteemoina toimivat kiinnittyminen yhteiskuntaan, ohjaajan ja nuoren yhteistyön sujuvuus, sekä nuoren usko tulevaan.

Pääteemat voidaan jakaa vielä yksityiskohtaisempiin aiheisiin. Näiden kymmenen kysymyksen aihealueet käsittelivät itsenäistymisprosessia tukevan tiedonsaannin kanavia, informoinnin tarkoituksenmukaisuutta, haasteita yksinasumisessa, kiinnittymisestä yhteen asuinkuntaan, kokemusta naapurustosta, luottamuksesta ja kohtaamisesta ohjaajan kanssa, nuoren lähipiirin tarkastelusta, sekä haaveista ja luottamuksesta tulevaan.

6.3 Haastattelututkimuksen kulku

Laadin tutkimuskysymyksen ja pääteemojen pohjalta kymmenen kysymystä, jotka hyväksyin tilaajalla. Kävin haastattelemassa nuoria heidän kotonaan, tilaajan tiloissa ja kahvilassa. Haastattelupaikat valikoituivat haastateltavan ja tämän aikataulun mukaan.

Kahden ensimmäisen haastattelun myötä minulla heräsi ajatuksia, joihin halusin vastauksia. Entinen ohjaajan roolini muuttui tutkijan rooliksi, joka on utelias ottamaan huomioon asioiden taustat. Lisäsin tämän jälkeen kysymyspatteristoon muutaman lisäkysymyksen koskien monikulttuurisuuden

vaikutuksia tukinuoren elämään, sekä ohjaajan työnkuvaan. Tutkimuskysymys pysyi kuitenkin samana.

Oma näkemykseni avartui, kun luin kirjallisuutta Somalian ja Afganistanin kulttuurista. Olin aikeissa tutustua maan tavoista ja kulttuurista kertovaan kirjallisuuteen siltä pohjalta, että se saattaisi kertoa jotain siitä, minkälaisissa oloissa nämä nuoret ovat kasvaneet. Ajattelin, että tämä voisi avata näkemystäni siitä, minkälaisen pohjan nuori on saanut omalle elämälleen. Kahden ensimmäisen haastattelun jälkeen mieleeni tuli, että miksi en kysyisi nuorten mielipidettä kulttuurierojen merkityksestä heiltä itseltään. Tämän jälkeen päätin lisätä kulttuurieroja koskevia tarkennuksia kysymyspatteristooni. Ymmärsin, että ohjaajan työni näiden monikulttuuristen nuorten parissa oli sokeuttanut minut siinä määrin, että tarkastelin heitä ertyisnuorina, mutta en osannut ottaa heidän kulttuuritaustaansa huomioon. Nämä uudet, kulttuurieroja käsittelevät kysymykset olivat:

- Pitäisikö ohjaajien tuntee nuorten omaa kulttuuria?
- Oliko muuttaminen yksin asumaan vaikeampaa, koska afrikkalaisessa kulttuurissa kukaan ei asu yksin?

Haastattelukysymykset muotoituivat hieman haastateltavan mukaan. Kysymysten teemat olivat kaikissa haastatteluissa samoja, lukuun ottamatta kolmea viimeistä haastattelua, joihin lisäsin ylimääräiseksi teemaksi monikulttuurisuuden vaikutukset yksinasumiseen ja ohjaajien ohjaukseen.

Havaitsin haastattelujen aikana, että mitä tutumpi nuori minulle oli, sitä luontevammin ja runsaammin nuori kertoi kokemuksistaan. Haastattelupaikalla ei voida sanoa olevan merkitystä. Haastattelin kahta entistä tukinuorta samassa tilassa Mäntyrannassa. Toinen haastateltava, joka oli minulle tutumpi, kertoi rohkeammin ajatuksistaan, eikä häntä tarvinnut motivoida niin paljoa verrattuna toiseen, vähemmän tutumpaan entiseen tukinuoreen.

Kahden haastateltavan entisen tukinuoren kohdalla kävi ilmi, että he eivät olleet enää tilaajan asiakkaita, kun tekivät muuttoa omaan ensimmäiseen asuntoon, eli tukiasuntoon. Näiden haastateltavien kohdalla käytin hyväkseni lähinnä sitä

tietoa, minkä nuori antoi omasta arjestaan ja siinä toimimisessa. Haastatteluissa teemoiksi painottuivat haastateltavan lähipiiri ja tämänhetkinen tilanne, sekä tulevaisuuden haaveet. He kertoivat kokemuksistaan ohjaajien tuesta ollessaan tukinuorena kirjoilla muualla, joten tätä tietoa ei voida suoraan soveltaa tähän tutkimukseen.

6.4 Haastatteluaineiston analyysi

Haastatteluaineistoa tarkasteltiin laadullisen tutkimuksen menetelmin. Valitsin aineistosta minua kiinnostavat kohdat ja teemoittelin ne tutkimuskysymyksiä kannalta haluttuihin pääkohtiin. Siten osa ylimääräisestä haastatteluaineistosta karsiutui pois.

Olen tutkinut haastatteluaineistoa faktanäkökulmasta. Faktanäkökulmaa käyttämällä aineistoa tarkastellaan siten, kuin tutkittava aineisto olisi linssinä tutkijan ja tarkasteltavan maailman välissä. Aineistoon suhtaudutaan realistisella ja maalaisjärjen periaatteella. Faktanäkökulmassa aineiston käytettävyydelle on olennaista se, että se on totuudenmukaista. Faktanäkökulman kautta tuotettuja havaintojen uskotaan heijastavan totuutta. (Alasuutari 2007, 90–91.)

6.5 Tutkimuksen tavoitteet

Tavoitteena on kartoittaa yksintulleiden alaikäisten maahanmuuttajien, eli tilaajan asiakkaiden tuen tarvetta, kun he muuttavat yksin asumaan tukiasuntoon. Tavoitteena on myös edistää tilaajan asiakkaiden kotoutumista siten, että tilaajan ohjaajat osaavat parhaimmalla mahdollisella tavalla tukea itsenäistyviä nuoria.

Halusin valita tutkimuskysymyksen ja haastattelumateriaalin tarkastelun yhdeksi näkökulmaksi ohjaajan näkökulman. Olen itse toiminut monikulttuurisessa työssä ohjaajana, joten oma mielenkiintoni kohdistui siihen, miten ohjaaja voisi parhaiten tukea itsenäistyvää nuorta. Mistä johtuu, että joku nuori hakee ohjaajalta enemmän apua, kuin jokin toinen? Mitä ohjaajan tulee ottaa

huomioon, jotta voisi tukea tukinuorta mahdollisimman hyvin? Halusin haastattelukysymyksieni myötä selvittää, minkälaista tukea nuori on kaivannut ohjaajilta, ja minkälaista tämä tuki on ollut.

Mielestäni nuorta tulee tukea tämän omista tarpeista ja lähtökohdista käsin, joten halusin lähteä tarkastelemaan aihetta heidän kokemustensa pohjalta. Halusin, että nuorille tulee tunne, että heidän mielipiteensä on tärkeä ja heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan halutaan kuunnella.

7 AINEISTON ANALYYSI

Etsin haastattelujeni avulla vastausta tutkimuskysymykseen seuraavien teemojen avulla:

- Miten entiset ja nykyiset tukinuoret ovat kokeneet Mäntyrynnän ohjaajien antaman tuen?
- Millainen tukinuorien tuen tarve on heidän omasta mielestään?
- Minkälaisia haaveita ja tavoitteita tukinuorilla on tulevaisuuden suhteen?
- Minkälainen tukinuorien tuen tarve on ohjaajien näkökulmasta, kun ohjauksen tavoitteena ovat heidän kotoutumisensa edistäminen?

Haastattelukysymysten aihealueet käsittelivät itsenäistymisprosessia tukevan tiedonsaannin kanavia, informoinnin tarkoituksenmukaisuutta, haasteita yksinasumisessa, kiinnittymisestä yhteen asuinkuntaan, kokemusta naapurustosta, luottamuksesta ja kohtaamisesta ohjaajan kanssa, nuoren lähipiirin tarkastelusta, sekä haaveista ja luottamuksesta tulevaan.

Lähden tarkastelemaan haastatteluaineistoa siten, että olen jakanut haastattelukysymysten teemat pääkohtiin, joiden avulla avaan nuorten vastauksia. Nämä pääkohdat ovat: kokemukset yksinasumisesta, nuorten kokemus tuen tarpeesta, ohjauksen onnistuneisuus nuorten näkökulmasta, nuoren lähipiirin tarkastelu, nuorten haaveet ja tavoitteet, sekä nuorten tuen

tarve ohjaajan näkökulmasta. Avaan haastatteluaineistoa näiden pääkohtien avulla, ja yritän saada vastausta tutkimuskysymykseen.

Olen hakenut nuorten haastattelujen litteroiduista teksteistä vain tutkimuskysymyksiin olennaisesti liittyviä asioita, jotka avaan tässä tulosten esittelyssä tukemaan tekstiä.

Kysymykseen ”Minkälainen tukinuorien tuen tarve on ohjaajien näkökulmasta, kun ohjauksen tavoitteena on tukinuoren kotoutumisen edistäminen?” haen vastausta kaikkien neljän avatun pääteeman avulla luvussa 7.6.

Käytän haastateltavista lyhennettä, H1, H2, H3, H4 ja H5. Haastateltavista H1 ja H4 olivat nykyisiä tukinuoria. H2, H3 ja H5 olivat jo täysi-ikäisiä, entisiä Mäntyranan nuoria.

7.1 Kokemukset yksinasumisesta

Puhetta yksinasumisesta siivitti kokemukset yksinäisyydestä neljällä haastateltavalla. Päivittäisissä toiminnoissa koettiin haasteita. Useampi haastateltava kertoi ruuan tekemisen olleen haasteellista.

H2: ”Amm, joo, mä muistan oikein ne lomapäivät, mä on aika usein jää yksin, koska aina ne nuoret lähti jossain reissuun, ja.. mutta löysin.. ja ohjaaja.. ehkä pari niistä oli jossain perheen kanssa, jep.”

Haastattelija: Mikä oli vaikeinta?

H2: ”Ruuan tekeminen”

Haastattelija: Olitko sää harjoitellut täällä Mäntyranassa ruuan tekemistä?

H2: ”En. Tai no joku sunnuntai mulla oli ja (nimi), yks somalilainen tyttö oli tosi hyvä kokki ja mää tein salaattia (naurua).”

H4: Sit ku muutin niin sitten oli vähän yksinäinen ja piti kaikki tehdä yksin ja esim. just nää tekee ruokaa ja kaikkee, siivoo ja pitää hoitaa niinku kaikki asiat itse ja yksinään.”

Yksi nuori toi puheessaan esille, minkälaista apua oli saanut ruuanlaittotaitojen kehittämiseen. Ohjaajat ja toimitusjohtaja olivat käyneet nuoren luona ja opettanut nuorta tekemään ruokaa.

Haastattelija: Olisko sun mielestä ohjaajien pitäny pitää sulle jotain kokkikoulua?

H2: ”Joo, mutta amm.. Kun mulla oli oma kämppä, (toimitusjohtaja) tuli pari kertaa, (ohjaaja) tuli, (ohjaaja) tuli, eli ne näytti mulle makaronilaatikkoo, lasagnea, ja (ohjaaja) tuli, opin sen kotona.”

Yksi haastateltava oli kokenut läksyjen teon ilman ohjaajien apua haastavaksi:

H4: ”Kyllä mä niitä tiesin, näitä perusasioita, et pitäis hoitaa niinku aina ite, ku asuu siinä itse, mut sit myöhemminkin tuli ehä vähän vaikeuksia, että joo Mäntyrannassa oli ehkä se hyvä puoli ku ei tarvinnu niinku huolehtii muista asioista. Esimerkiksi läksyissä ja kaikissa ku oli aina apuu ohjaajista, tai ei ehkä aina, mut välillä. Siinä oli just hyviä puolia ja sit huonoja puolia ku tuli se muutos ku muutti omaan kämppään.”

H3: ”Somaliassa kukaa ei asu yksin. Joo, tuntui vähä stressaavalta. Piti tehdä ruokaa.”

Nuorilla oli myös toimintatapoja, joilla helpottivat yksinäisyyden tunnettaan:

H1: ”Mmm, vaikenta on.. Joskus mä tuntuu yksinäiseltä. Sitten mä soitan ohjaajalle ja menen Mäntyrantaan. ... Tai jos mä oon kipeä, niin se on vaikeaa mulle olla yksin täällä, mutta ohjaajat soittaa mulle tule siellä(tule tänne), mutta en mä halua. ”

H2 ”Mutta tulin käymään joka toinen, tai kolmas päivä, ehkä pari kertaa viikossa.”

Yksinäisyyden kokemuksia pidettiin myös normaalina ilmiönä yksinasuvalle, mutta tunnustettiin, että tällaiset kokemukset eivät ole mukavia:

H4: ”No, ei se ehkä nytte paljo.. äää.. Paljon tärkeä, ku se on iha normaali asia jos vaikka vahva ihminenkin muuttaisi tai yksin nukkuisi niinku eka yön yksinää, heräis, eka aamu niiku yksin koko ajan ni, ja se on hänelläkin varmaan tosi vaikeaa. Se on ihan normaali asia. Siihen menee aikaa, että tottuu. Mut se kaikista vaikein oli ehkä se yksinäinen olo oli ehkä kaikista vaikein. Oot yksin niinku . Se ei oo ehkä kovin mukavaa.”

Sama haastateltava oli sitä mieltä, että yksinäisyyden kokemukset eivät aina ole paikkasidonnaisia:

H4: ”No kyl mä välillä Mäntyrannassakin kun siinä oli porukkaakin niin tunsin itsenikin välillä ihan yksin siinä, vaikka oli ohjaajakin.”

Yksi haastateltava oli muuttanut perheryhmäkodista sukulaistensa luo, joten hänen ei tarvinnut kohdata yksinasumisen haasteita:

H5: ”Joo, se oli iso asunto. Meitä asui siinä seitsemän henkilöä.”

7.2 Nuorten kokemus tuen tarpeesta

Nuoret toivat erilaisia näkemyksiä tuen tarpeesta. Oma ponnistelu ja se, ettei tukea enää odotettu niin paljoa näkyi useamman nuoren puheessa. Nuorten puheesta kuului asenne, että tukinuorena oli tarkoitus ottaa enemmän vastuuta omista asioista.

Yksi haastatelluista, joka on tämänhetkinen tukinuori, toi puheessaan esille sen, kuinka vaikean paikan tullen soittaa ohjaajalle.

H1: ”(ponnekkaisesti) Mä soitan ohjaaja”

Haastattelija: Kuinka usein sä yleensä soitat?

H1: ”Jos on tärkeää. Ja.. eli usein. En joka päivä. Ei, vain jos tärkeä asia. (huvittuneisuutta)”

Sama haastateltava kertoi, kuinka oli jo alaikäisenä ottanut rohkeasti vastuuta omista asioistaan. Nuori kertoo asioinnistaan KELA: ssa:

H1: "Joo, joo, käyn yksin. Monta kertaa."

Haastattelija: Hoidatko sä yksin siellä sun asioita?

H1: "Joo, joo. Kyllä hoidan. Mutta alussa ohjaaja autto mua. Oli vain kerran. Sitten mä opin."

Haastattelija: Niin sä hoidat ihan yksin noi?

H1: "(iloisesti) Joo"

Haastattelija: Onko se vaikeaa?

H1: "(iloisesti) Ei oo vaikeaa" ... "Joo, alussa oli vaikeaa, mutta mää opin, montako kertaa mää sain.."

Haastattelija: Joo, joo

H1: "Ei oo vaikee. Ja jos on vaikee, mä menen siellä ja kysyn ite, ja hän selittää mulle. "

Joidenkin nuorten puheessa nousi esille, etteivät he enää odottaneet tukea muiden tahoilta. Entiset tukinuoret tuntuivat olevan hyvin itsenäisiä ja saatua apua muisteltiin myös lämmöllä.

H2: "Amm, ei ei se oli sellainen mun oli yli tarpeeks tukea ohjaajilta paitsi mä olen kahdeksantoista, siltikin on täällä aika lähellä (nimeää toimitusjohtajan) kautta ja mitkä muut, (nimeää ohjaajan)! Se oli mun omaohjaaja, kyllä. Se soitti aika usein. Ja mennään vaikka sitten, missä sä meet, ja miten muut, ja tällainen."

H5: "Minulla ei ole enää edustajaa, enkä tarvitse sellaista enää, koska olin silloin alle seitsemäntoista. Sen takia mulla oli edustaja, joka hoitaa."

Haastattelija: Jos et vaikka tiedä, miten jokin asia tulee hoitaa, mistä saat apua? Keltä sinä sitten kysyt?

H5: "Ei kukaan, eikä vielä ole ollut ongelmia."

H3: "Joo silloin ku asuin tukiasunnossa niin (toimitusjohtaja) kävi."

Toinen haastateltavista nykyisistä tukinuorista toi esille, kuinka ei enää odota apua ohjaajilta.

H4: "En mä enää odota tukea ohjaajista. Enkä suutu, vaikka ei tuliskaan. Koska oon tottunut siihen. "

Saman haastateltavan puheessa nousi ilmi ikävä omia vanhempia kohtaan. Nuori koki, että vanhempien apu olisi kaikista parhainta.

H4: "...maailmassa on ettei jäänyt sellaista ihmisiä enää kenelle voit niinku luottaa tarpeeksi, että mietit aina ku tarviit apua ni pyydät siltä. Ei ole enää tässä maailmassa mun mielestä enää semmosta ihmisiä. Ei oo enää. Sun pitäis vaan niinku itse pärjätä. Ainoa kuka niinku vois auttaa siihen se on sun äiti ja isä ehkä."

Haastateltava painotti itsenäisen pärjäämisen tärkeyttä. Haasteet yksinasumisessa myönnettiin, mutta haastateltavan mielestä oli tärkeää pärjätä omillaan.

H4: "No on ehkä sillain ku mietitään ni ehkä se on ehkä nyt vähän vaikeempi kun ennenhän oli vähän helpompi kun mietit sillain, että aina sain apua Mäntyrannasta tai, ei ehkä nyt aina, mut kuitenkin, ku pitää olla rehellinen, joo, mut nyt se on ehkä tullu vähä pikkase vaikeempi mut, kyl mä toisaalta kun mietin, et se on vähä hyvä ku, että itse niinku pitäis pärjätä, ku ei koskaan niinku kannata odottaa toiset tulis auttamaan sua. Kyl sun pitäis itekkin pärjätä jossain asiassa."

Kysyin nuoren valmiuksista pärjätä yksin, kysymättä ohjaajien neuvoja. Nuoren vastauksessa tulee vahvasti esiin se, että hän ei halunnut näyttää ohjaajien silmissä heikolta, tai tietämättömältä.

H4: "Tekemällä, miettimällä, et en odottanut sitä, että joku sanois mulle että sun pitäis tehdä niin , et sä hyödyt tästä . En mä odottanut paljon ihmisten mielipiteistä . Teen itse vaan mitä tuli mieleen. Ja kyl mä niinku tykkäsin et jos

mulla oli joku ongelma, nii mää kyllä tykkäsin mennä kysymään muiden mielipidettä ja meninkin kysymään.”

Haastattelija: Kenen mielipidettä sä kysyit?

H4: ”Ihan kavereilta ja ohjaajilta tälle kaikki. Mut mä kysyin vähän eri tavalla. Että mää en näyttänyt siltä, että mulla on tällöinen tilanne, mut mää annoin esimerkki mitä mielipiteitä heillä on. Eli tällä tavalla mää sain heidän mielipiteen (naurua) sitten kun mietin että jotkut antoi ihan hyviä neuvojakin, niin niin, otin siitä mallinkin nyt. Mutta ei sillee niinku halunnut, en halunnut niinku tietää, että tää on mun ongelma tai tilannet mihin antaisi mielipiteen, vaan mä annoinkin niinku esimerkin jostakin muusta sit niinku niin niin sain vähä tietää muiden mielipiteet. Ehkä tää on vähä hyvä, hyvä, tai (tauko) mut näin mää tykkäsin mennä.”

7.3 Ohjauksen onnistuneisuus nuorten näkökulmasta

Ohjauksen onnistuneisuudesta oli pääosin positiivisia kokemuksia. Yksi haastateltava olisi toivonut lisää neuvoja ja perehdytystä, ja hän oli kokenut, ettei tieto aina kulje niin sujuvasti, kuin hän toivoisi. Tästä haastateltava kertoi yhden esimerkin. Kahdelta entiseltä tukinuorelta en saanut tähän aiheeseen suoranaista vastausta, koska he olivat olleet tukinuoriaikoinaan toisen perheryhmäkodin kirjoilla.

H2: ”kyllä ne joo selitti aika hyvin”

Haastattelija: ”Kuka sulle eniten kertoi tukiasumisesta?”

H2: ”Vastaava ohjaaja”

Haastattelija: Puhuivatko omaohjaajat?

H2: ”Kyllä, (nimeää ohjaajan) ja.. Myös (nimeää ohjaajan) oli auttamassa.”

Haastattelija: Oliko teillä sellaista, että istuitte toimistossa ja ohjaaja selitti sulle pitkään että mitä se on sitten kun sää asut tukiasunnossa?

H2: ”Just se”

Haastattelija: Tuliko sun mielestä tietoo tarpeeks?

H2: ”Kyllä, joo, melkein kyllä”

Haastattelija: Kun sää asuit yksin, niin tuliko sellasia tilanteita, että ohjaajien olisi pitänyt kertoa tästä tilanteesta?

H2: "Amm.. Ei."

H1: " Joo! Tukenut joo paljon. "

Haastattelija: Onko sulla sellanen olo, että ohjaajat on sun tukena, ja että sää et ole yksin?

H1: "Eli?"

Haastattelija: (kysyy englanniksi saman kysymyksen)

H1: "Joo."

Yksi entinen tukinuori nostaa esiin sen, että vaikka ohjaajat kertoisivatkin nuorelle kaiken olennaisen, saattaa myös vastaanottajassa olla vikaa.

H3: "Silloin kun mää olin täällä, niin mä en tajunnu, että minkälainen tulee niinku tulevaisuus tai sun muuta niinku. Silloin ajatteli vaan, että niinku.. Ei sillon kiinnostanu. Joo, mutta kyllä ohjaajat kertoi meille kaikki, mikä tulee niinku tulevaisuuteen. Varsinkin mun ohjaajat."

Tietoa tukiasumisesta oli saatu myös kavereilta:

H1: "Joo, ohjaajat oli kertonu ja mulla on kaveri tyttö, niin mä opin, se sano mulle minkälaista asua yksin ennenkuin mää (asuin)"

Kaksi nuorta kertoi saaneensa mielestään myös turhaa ohjausta ohjaajilta. Informoinnin tarkoituksenmukaisuutta kysyttäessä kaksi vastaaja otti esiin päihdevalistuksen. Heidän mielestään valistusta päihteistä oltiin tehty turhaan, koska he eivät käytä päihteitä lainkaan.

H1: "Ei saa polttaa tupakaa, ei saa juoda, ja mä en käytä noita. Nii, ne tietää että mä en käytä, mutta se sano mulle (nauraa) ja mä sanoin riittää, en mää halua"

H2: "Joo, ää, bileet, älä juo, älä polta, älä tee tota, sä oot aikuinen, älä hae alaikäisiltä alkoholia, kyllä. Kyllä se on totta, mutta joo kyllä mää tiesin."

Yksi haastateltava otti esiin informoinnissa esiintyneet katkokset. Hänen mukaansa ohjaajat eivät olleet infonneet hänelle kuukausirahan muutoksista. Haastateltava oli pahoittanut tästä mielensä.

H4: "Sääntöä ku välillä muutettiin ja vaihettiin.. niinku en ollut silloin ehkä paikalla tai en ollut Mäntyrannassa silloin niin en voinut tietää sit kun sen jälkeen sai tietää nii vähän suutuin, mut.. Et.. ... Tai siis sillai ehkä vähä suutuin mut, olis pitäny kertoa vaikka mää en asunu Mäntyrannassa. Ois voinu ees soittaa tai laittaa viestiä. Vaikka se ei oo niinku tärkeä, mut silti vähä parempi et niinku.."

Saman nuoren puheessa kuului tyytymättömyys saatuun ohjaukseen ja apuun.

H4: "Noo, ehkä joissain asioissa, mut ei niinku ihan.. Mitä vois sanoo? Eli kun mä muutin niin ei mulle tai annettu tarpeeks neuvoja, et miten pitäis asua yksin, et mitä kaikkee pitäis tehdä, että menis hyvin. Mut tiesin itse muutamia asioita. Et näin voi pärjätä yksin."

Nuoren puheesta kuului pettymys myös muiden tahojen antamalle tuelle. Nuori kertoi olleensa pettynyt myös terapiaan, vaikka terapeutti on ammattilainen.

H4: "Ei, esimerkiks mulla oli just se terapia-aika. Sillä vaikka mää kävin ja se oli ammattilainen nainen. Sen pitäis kyllä niinku, jos mää olisin niinku ammattilainen niin kyllä jos sää tulisit mun luona, nii mää antaisin sulle ainakin muutaman neuvon, että mitä vois auttaa sua. Niin mut, en sieltäkää mä saanu mitään oikeestaan semmonen neuvo tai apu että mä tekisin sen, mitä hän sanoo mulle. Et sitten myöhemmin sais nähä, että auttoiko se mua vai ei. Mä menin sillee ehkä vähä turhaa, mut mää kyl mää heti ekalla kerralla tajusin, että ei tästäkään tuu mitää jos mää istun täällä joka kuussa."

Kysyttäessä tarkennusta siitä, miksi hän ei ole mielestään saanut tarpeeksi apua, nuori kertoo syyksi sen, etteivät ihmiset välitä aidosti.

H4: "No... Mä ehkä ei niinku tuntui vähän veikkaan siltä ei oo siellä... Ei kaikki ehkä niinku..välitä niin.. niin. Mut ne ehkä vähän näyttää siltä, että ne välittäis susta, mut ne ei ehkä oikeesti välitä. Ne vaan niinku jatkaa omaa elämää."

Kysyin kolmelta haastateltavalta, että tulisiko ohjaajan tuntea ohjattavan kulttuuria. Mielenkiintoni keskittyi nuorten ajatuksiin siitä, kuinka paljon kulttuurierot saattaisivat hankaloittaa ohjaussuhdetta, ja voisiko ohjaussuhde olla sujuvampi, jos ohjaaja tunnistaisi kulttuurierot.

Yksi näistä kolmesta haastateltavasta ei pitänyt ohjaajien kulttuuritietoutta tärkeänä. Hänen mielestään ohjaajat tiesivät jo kaiken olennaisen, mitä heidän tulikin tietää. Yksi nuori katsoi kulttuuritietouden olevan hyvä ohjaajan ominaisuus.

H1: "No mun mielestä ohjaaja tietää kaikki. Nyt mun kulttuuri ei oo tärkeä, ku mä oon Suomessa. Ei tarvi, mä en ole Somaliassa enää." Mutta uskonto on tärkeä mulle. Ja ohjaajat tietää kaikki mun uskonto."

H3: "Joo, olis hyvä. Uskonto on meille tärkeä, ja olis hyvä, että ohjaaja tietäis mitä siihen kuuluu. Esimerkiks somalialaiset tykkää puhua kovalla äänellä. Se on kulttuurissa."

Yksi haastateltava toi nuorten kulttuuritaustaan tutustumisen olevan tie ymmärtää nuoria ja heidän vaikeaa taustaansa. Hän nostaa esille myös ohjaajien ainutlaatuisen aseman nuorten elämässä.

H2: "Amm.. Ei se oo tärkeä, mutta ne voi oppia aika paljon jos ne tutustuu toisilta kulttuurista, sit ne voi ymmärtää että miten nää lapset ajattelee, miten vaikee niiden elämä on, koska kaikki täällä ovat alaikäisiä, kyllä kaikkilla on ikävä äitiä ja isää. Oma maa, ne on täällä yksin, niillä on vain nää ohjaajat ja jos ohjaajat ei ymmärrä, että kuinka vaikee niiden elämä on, ei kukaan muu voi ymmärtää."

7.4 Nuoren lähipiirin tarkastelu

Nuoren lähipiiristä kysyttäessä olin kiinnostunut siitä, oliko nuorella muuta tukiverkostoa Suomessa, kuin Mäntyrannan työntekijät. Vastausten perusteella voidaan sanoa, että kaikilla haastateltavilla oli Suomessa ystäviä. Kahdella haastateltavista oli myös sukulaisia Suomessa.

H5: ”(tärkeimpiä ihmisiä ovat) Mun paras ystävä Faduma (nimi muutettu) ja hänen (pojan) isä ja naapuri, somali, joka asuu alhaalla. Lapsemme ovat serkuksia.”

Haastattelija: Näettekö te usein naapurin kanssa?

H5: ”Joo, joo.”

H4: ”Eei (ole sukulaisia Suomessa). Siis ihan perus kavereita. Mikä on mulla vähän niinku.. ehkä vähän tärkeet. Joo.”

Haastattelija: Onks niitä kuinka paljon siellä (paikkakunta)?

H4: ”No ehkä niitä läheisiä kavereita ei oo kovin paljoo, ku ehkä pari tai yksi, mutta ihan perus kavereita on paljon.”

H3: ”Ei oo sukulaisia Suomessa. Läheisin ihminen on (toimitusjohtaja). Jos tulee ongelmia, mä soitan (toimitusjohtajalle).” ... ”Mä pelaan jalkkista. Siellä on suomalaisia.” ... ”Joo, somalilalaiset on tärkeimpiä (kavereita), koska meillä on sama kulttuuri.”

H2: ”On (pysyviä ihmissuhteita Suomessa), mut Mikko (nimi muutettu) asuu Helsingissä plus mulla on aika moni hyviä ystävä (paikkakunta) kyllä.”

Haastattelija: Onko sulla alkuperäisiä Suomalaisia ystävinä?

H2: ” Joo, melkein kaikki ovat suomalaisia, ehkä kaks tai kolme on ulkomaalaisia.” Haastattelija: Kuinka paljon sä pidät yhteyttä sun ystäviin?

H2: ”Joka päivä What`sUp:issa”

H1: ”Joo, kyllä on (pysyviä ihmissuhteita) Suomessa.” ... ”Joo, Somalialaisia, Suomalaisiakin, mutta ne ei asu täällä.” ... ”(Näen heitä) kun mulla on loma.”

7.5 Nuorten tulevaisuudenhaaveet ja tavoitteet

Nuorilla oli hyvin samankaltaisia tulevaisuuden haaveita ja suunnitelmia. Nuorten puheessa kertautuivat työ, perhe ja oma koti. Kaksi haastateltavaa, nykyiset tukinuoret kertoivat myös suuremmista tavoitteista. Toinen heistä haluaisi olla kuuluisa jalkapalloilija ja toinen jokin julkisuudenhenkilö.

H5: "En tiedä, mutta haluaisin nyt käydä koulua sitten opiskeleen, työ." ... "Mä haluaisin lopettaa ysin, sitten lähihoitaja, kampaaja, mä en tiedä vielä."

H4: "...mut se yksi haave mitä mulla on, että mulla on kaks haave, että yrittäisin päästä johonkin futiksesta pääsisin johonkin.. johonkin, johonkin, että... että olisin niinku suosikki." ... " (Sitten) et, hoitais nää kaikki kouluasiat että tällee niinku nopeesti ja, ja ja, valmistuis nopeesti ja ois se mies joka on halunnut pienestä asti ja, sitte niinku aloittaa normaali elämä, oma koti ja oma auto ja.. ehkä pieni perhe. Sit se toinen haave jatkaa se normaali elämä niinkuin muutkin. Ei tarvi olla niinku rikas, eikä tarvi olla ehkä liian köyhä. Sillai niinku että pärjää hyvin."

H3: "Mä haluaisin, että niinku kymmenen vuoden päästä olis perhe, töitä. Sit haluisin niinku auttaa vähäosaisia ihmisiä jotenki."

H2: "Kyllä mä jään tänne ja opiskelen vielä jotain, mutta haluan matkustaa maailmassa vähän aikaa, ehkä vuosi. Sitten mä ajattelen, että mistä mä haen töitä, missä on se paras se maa missä et mä voin asuu, parasta, et mä voin oppii. Sitten.. siinä se on. Ehkä Suomessa, en ole varma." ... "Amm (toivon), että (kymmenen vuoden päästä) mulla vähintään yks lasta, joku mikä se on.. Amm.. töihin, oma kämppä. Amm.. ja joku ei mikään tyttöystävä, jos meillä on lasta.. joo vaimo. Työpaikka ja oma kämppä"

H1: "Mmm.. Ehkä... Kätilö. Nii. Mulla on omakotitalo, ja mä oon töissä." ... "Tai celebrity. (iloista naurua)"

7.6 Nuorten tuen tarve kotoutuneisuuden näkökulmasta

Nuorten kotoutuneisuutta selvittäessä kysyin nuorilta heidän tämän hetkistä tilannettaan, heidän kokemuksia suomalaisista ja asettautumista yhteen asuinpaikkaan.

Kaksi haastateltavaa asui haastatteluhetkellä samalla paikkakunnalla, jossa Mäntyrinta sijaitsee. Yksi haastateltava oli muuttanut sukulaistensa luo tukinuoriaikoinaan.

Kaksi haastateltavaa oli muuttanut pois kunnasta, jossa Mäntyrinta sijaitsee, toiveenaan, että muualla olisi helpompaa.

H4: ”No ehkä kaikista oli tää, tää yksin oleminen oli se ehkä se syy ja harrastus oli se syy ja sitten kaverit on. Ehkä nää syyt oli se, et ku valitsin (paikkakunta.” ... ”No (paikkakunta on) isompi ja näkee jotain uutta ja näkee ihmisiä ja näkee erilaisia tilanteita, ehkä oppiikin. (Huvittuneisuutta) Se on ehkä sama juttu kun, ku tunnet just itse et yksinäisesti ja meet johonkin isoon paikkaan, nii siellä on paljon ihmisiä, taistelet niitten kanssa.”

H3: ”Muutin (paikkakunta), kun olin kahdeksannella luokalla... Tein varmasti virheen silloin, en tiedä miksi halusin muuttaa.” ... ”Mäntyrinta on mun koti. (Nimeää toimitusjohtajan) on kuin äiti.”

Kaikki nuoret olivat muuttaneet useamman kerran sen jälkeen, kun olivat saapuneet Suomeen. Kaikki haastateltavat olivat muuttaneet vastaanottokeskuksesta ensiksi perheryhmäkotiin, joka sijaitsi eri paikkakunnalla kuin vastaanottokeskus.

Nuoret ovat joutuneet ymmärrettävästä muuttamaan useamman kerran. Jo tukinuoreksi siirtyminen merkitsee muuttoa pois perheryhmäkodista. Usein ei myöskään ole mahdollista, että nuori voisi asettautua heti ensimmäiseen kuntaan, jonne hän Suomeen tullessaan saapuu. Tämä johtuu siitä, että sillä paikkakunnalla, jonne nuori on sijoitettu ryhmäkotiin, ei ole perheryhmäkoteja, joissa olisi vapaita paikkoja.

H5: ”Ensiksi muutin Mäntyrantaan, sitten sedän luona, ja sitten olin siis siellä koska mulla ei ollut oma asunto, ja sitten poika, hänen isänsä kanssa yhdessä, ja sitten mulle tuli raskaana ja sitten kerroin neuvolaan, että minulla ei ole asuntoa ja he auttoivat mulle ja lastensuojelu he antoivat mulle asunto, mutta se oli yksiö. Ja sitten kun olin siellä, niin yläkerran naapurista tuli vettä ja sitten lapselle tuli sairaus ja sitten mää menin sairaalaan yksi viikko. Sen takia mä muutin toinen asunto. Ja sitten toinen asunto kun mä muutin siellä he sanoivat että toinen asunto siellä lähellä, pitää muuttaa, Koska lastensuojelu oli lähettänyt paperin, että mun pitää muuttaa ja sitten soitin lastensuojeluun, ja sieltä sanoivat, että he tietävät, että heille on tullut paperi. Sitten sain kolmannen asunnon kunnalta. Se oli yksiö, joka oli pieni ja sitten muutin tähän.”

H2: ”Se oli eka kerran (Muutto vastaanottokeskuksesta Mäntyrantaan). Sitten oma kämppä, toinen vaihettiin kämppää, neljä kertaa”

Haastattelija: Miksi muutit täällä Mäntyrannan kunnassa?

”Amm, koska toi kämppä oli Mäntyrannan tukiasuntokämppä, ja mä sain oma, se oli liian.. Ei se mikään rauhallinen talo, se oli kaupungin. Sitten vaihdoin sen ja nyt mä oon asunu (kadun osoite). Rauhallinen paikka, aika lähellä keskustaa.”

H1: ”Mmm.. (nimeää paikkakunnan), (nimeää paikkakunnan), ... eli kolme kertaa”

Neljä haastateltavaa toi esiin jalkapalloharrastuksen. Osa haastateltavista pelasi enemmän ja toiset vähemmän. Yksi nuori kertoi kuntosaliharrastuksestaan ja siitä, kuinka saa tukea harrastuksiinsa Mäntyrannasta.

H1: ”Mm, eli mun harrastukset? Mmm.. Joskus mä pelaan jalkapalloa, mutta en usein. Mm.. ja, no mä oon käyny kuntosali.” ... ”Mä itse (otin selvää harrastusmahdollisuuksista). Mut ohjaaja sanoi, että voi maksaa mun harrastus.”

Kaikki nuoret, lukuun ottamatta yhtä, joka oli haastatteluhetkellä äitiyslomalla, opiskelivat. Yksi haastateltava kävi peruskoulun viimeistä luokkaa, ja muut opiskelivat itselleen ammattia.

Kun kysyin yhdeltä haastateltavalta, miten ohjaajat voisivat tukea häntä toteuttamaan unelmiaan, hän vastasi, että ohjaajien oppi hyvän koulutuksen merkityksestä vie häntä kohti haaveita.

H2: ”Ne oppii mulla aika hyvin, et se kyl mä tietä miten mä voin tehdä että mä saan unelma elämään. Koska ne oppi mulle, että koulu on hyvin tärkeä, eli jos mä en käy koulua, mä en opi mitään. Jos mä en opi mitään, mä en saa mitään hyvää työpaikkaa. Mulle ei jää mitään hyvää työpaikkaa, en voi saada mitään hyvää palkkaa. En voi kasvattaa mun lasta, en voi omistaa omaa kämpppää. Eli.. elämä voi saada vaikea jos saa viis euroo per tunti. (naurua) ”

Kukaan haastateltavista ei kertonut kokeneensa suoranaista rasismia. Naapureista annettiin hyvää palautetta. Yksi haastateltava kertoo törmänneensä vuokranantajaan, joka ei suostunut ottamaan haastateltavaa vuokralaiseksi.

H5: ”Olivat mukavia, ja en nähnyt häiritseviä naapureita. Se oli mukava.”

H4: ”En mää edes nähnyt niitä (naapureita), et en tiä.”

H2: ”Ei mulla koskaan tällaisia ongelmia. Se eka talo missä mää on asunu talo viisi, nii kaikki naapurit oli suurinpiirtein eläkeläisiä, mutta ne oli erittäin mukava. Aina ne morjesti ja kysy mitä kuuluu.”

H1: ”Noo (iloisesti), se on mun mielestä mukavia, koska ne moikkaa mua ja näin pihalla, nii.. ei mitää.”

H3: ”Yks vuokranantajasta ei suostunut vuokraamaan mulle kämpppää. Se vaan niinku sanoi, että sä olet maahanmuuttaja, että sä et tee töitä.”

Kysyin kolmelta viimeiseltä haastateltavaltani kulttuurieroista ja niiden vaikutuksista. En kysynyt kahden ensimmäisen haastateltavan mielipidettä asiasta, sillä mielenkiintoni heräsi kulttuurieroja kohtaan vasta näiden haastattelujen jälkeen.

Nämä kolme kyseistä haastateltavaa tulivat yhteisöllisestä, afrikkalaisesta kulttuurista. Alkuperäisiä suomalaisia kuvattiin hiljaisiksi, ja heidän yhteisöllisyyden vähyyttä ihmeteltiin.

H3: ”Somalilaiset on iloisia ja puheliaita, vaikka ei oo töitä. Ne niinku tervehtii aina toisiaan. Sit kaikki naapurit tuntee. Suomessa on niinku erilaista. Ne ei puhu, eikä tervehdi.” ... ”Joo, ja ne on ujoja.”

H2: ”Ne ovat hyvin hiljainen. Jos ei tunne sua, tai.. joskus ne tulee sulle, muttei koskaan sano morjes. Ei ne kiinnosta, et sää oot elossa, mun mielestä. Kysy oikeesti meidän kulttuuri plus meidän uskonto, eli jos sää näät toine somalialainen tai toinen muslimi pakko sanoo, tai ei oo mikään pakko, mut se on vaan ystävällistä että sää sanot morjes, mitä kuuluu, miten lapset, miten vaimo, ihan jees ja sitten jatkaa matkaa. Ehkä suomalaiset esimerkiks jos ne matkustaa toiseen maahan ja ne näkee naapuri tuolla kiinassa ehkä, mun mielestä siltikin neei sano morjesta, vaan sanoo että, aa, hän on vielä elossa. Tai aa, sinä, mitä sä teet täällä. Ne ei ne tykkää puhuu.”

H1: ”Nii, kaikki asuu (Somaliassa) yhdessä. Naapurikin. Nii. Jos vertaa suomalaiseen, eli naapuri on ovi kiinni. Mut jos sää menet somaliaan tai muihin Afrikassa, no kaikilla on, tulee tänne, ystävä tai naapuri, tulee sisälle ja syömään, menee nii pihalla pelaa, nii, mutta täällä on ovi kiinni, ja heihei, ja näin (naurua), mutta mä opin joo, mää oon asunu täällä melkein neljä vuotta.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastatteluissa nuorien puheessa eriytyi kolme, toistuvaa teemaa. Näitä olivat työ, oman aktiivisen tekemisen tärkeys pärjäämisessä, sekä itsenäisyys, ja kokemukset yksinolosta. Jokaisella nuorella oli oma, subjektiivinen kokemus näistä teemoista, mutta ne nousivat esiin kun selvitettiin nuorten tuen tarvetta.

Kaikkien haastateltavien puheessa kuului halu pärjätä itse. Kukaan haastateltavista ei tuonut esille, että olisi täysin riippuvainen ohjaajien avusta. Nuoret haluavat kokeilla itse ja ohjaajille soitetaan vain hätätapauksessa.

Kokemukset yksinolosta

Vaikka nuorten puheesta välittyi halu pärjätä itse, myös yksinäisyyden kokemukset nostettiin esille, kun kysyin haasteita yksinasumisessa. Kolme nuorta toi esille sen, kuinka ohjaajat olivat auttaneet heitä tukiasumiseen liittyvissä haasteissa. Yhden nuoren kokemusta ohjaajien tuesta ei saatu selville, sillä hän oli muuttanut Mäntyranasta sukulaistensa luo. Yksi haastateltava toi esille pettymyksensä ohjaajien antamaan tukeen.

Haastateltavat kokivat yksinäisyyttä muun muassa silloin, kun oltiin kipeitä, tai loma-aikoina, kun osa kavereista ja ohjaajista lomailivat omien perheittensä kanssa. Haastatteluissa tuotiin esille myös se, että yksinäisyyden tunne ei ole aina paikkasidonnaista. Yksi nuori kertoo, että hän oli tuntenut yksinäisyyden tunteita, vaikka oli asunut Mäntyranassa ja ohjaajat olivat olleet hänen lähetyillään. Vastausten perusteella voidaan sanoa, että yksinäisyyden kokemukset ovat subjektiivisia, ja vaikka ohjaaja olisikin nuoren kanssa, saattaa yksinäisyyden kokemuksia esiintyä tästä huolimatta.

Yksi haastateltavista nosti esiin yksinäisyyden kokemuksia pohtiessaan kulttuurierot. Toinen toi tämän saman aiheen esille käsitellessään kokemuksia tämän hetkisistä naapureistaan. Kolmas nuori, jolta kysyttiin suomalaisten ja somalialaisten eroja, toi puheessa esille hänen kokemuksensa suomalaisista hyvin yksilökeskeisinä ihmisinä. Nämä kolme haastateltavaa kertoivat, että Somaliassa ihmiset eivät asu yksinään, vaan perhe ja lähiyhteisö (naapurit) ovat tiiviisti mukana ihmisen arjessa.

Kahden ensimmäisen haastateltavan osalta, joista toinen tuli afgaani- ja toinen somalikulttuurista, kulttuurierojen vaikutuksesta nuoren elämään Suomessa ei voida todentaa. Näkökulma lisättiin haastattelurunkoon vasta

kahden ensimmäisen haastattelun jälkeen. Kolmen viimeisen haastateltavan kertoman perusteella voidaan sanoa, että nuoret ovat kokeneet asumiskulttuurin erilaiseksi verrattuna oman maan asumiskulttuuriin. Vastauksissa näkyy ihmetys suomalaista yksilökeskeistä kulttuuria kohtaan. Tätä ei kuitenkaan koettu ongelmaksi, vaan toteamukseksi suomalaisista erilaisen kulttuurin edustajina. Yksi nuori toi puheessaan esille sen, että hän asuu nyt Suomessa, eikä Somaliassa, ja täällä tuli asua suomalaisen kulttuurin mukaan. Mielestäni nuorten puhe kertoo hyväksyvistä suhtautumisesta alkuperäisväestöä kohtaan, joka on yksi osoitus kotoutumisen hyvästä suunnasta.

Haastateltavista pojat toivat esille ruuan valmistuksen haasteellisuuden. Yksi haastateltava kuitenkin nostaa esille sen, kuinka useampi työntekijä Mäntyrintasta oli saapunut hänen luokseen opettamaan häntä tekemään ruokaa ja siten oli saanut ohjaajilta tukea.

Yksinäisyyden tunteista puhuttaessa esiin nousi nuorten toimintatapoja yksinäisyyden helpottamiseen. Näitä olivat soitto ohjaajalle ja vierailut Mäntyrintaan. Kysymykseni, uskaltaako nuori aina joka asiassa soittaa ohjaajalle ja pyytää apua, aiheutti myös huvittuneisuutta. Vastauksen perusteella nuorella oli vahva luottamussuhde ohjaajiin, ja hän tiesi saavansa heiltä apua pyytäessään.

Yksi nuori pohti yksinäisyyden kokemusten olevan normaalia, joka kuuluu asiaan, kun nuori muuttaa tukiasuntoon. Hänen näkemyksensä mukaan yksinasumiseen tottuu ajan kanssa. Hän ei tuonut puheessaan esiin toimintatapoja, joilla helpottaa yksinäisyyden tunteitaan, vaan pohti ihmissuhteiden turvattomuutta ja sitä, kuinka lopulta kaikki ihmiset häviävät elämästä. Hänen kokemuksensa ohjaajien tuesta oli huono.

Tuen tarve

Nuorten kerronnassa kuului tarve ohjaajien antamalle tuelle. He kertoivat tilanteista, jotka olivat kokeneet haastaviksi. Myös jokainen nuori kertoi

esimerkkejä tilanteista, joissa ohjaajat olivat auttaneet heitä ja siitä oli ollut apua.

Nuorten puheesta ei suoranaisesti voida todeta, kuinka suuri heidän tuen tarpeensa on. Tätä asiaa määrittää se, kuinka helposti nuori tukeutuu ohjaajiin ja pyytää apua. Haastattelun jälkeen olen pohtinut, että ajatteleeko jotkut tukinuoret, että heidän täytyy pärjätä yksin päivittäisten toimintojensa kanssa. Ohjaajat ovat edelleen tukinuria varten tällaisissa asioissa, kun itsenäistymistä vasta harjoitellaan.

Haastateltavien joukosta erottui yksi, joka selvästi toi esille, että tarvitsisi tukea, mutta ei ollut tätä ohjaajilta pyytänyt. Yhdessä esimerkissä nuori tuo esille sen, kuinka ohjaajilta neuvoa kysyessään oli naamioinut oman ongelmansa toisen ihmisen ongelmaksi, jotta ohjaaja ei ajattelisi kyseisellä nuorella olevan vaikeuksia. Tällaisessa tilanteessa ohjaajan on hyvin haastavaa ohjata nuorta, koska hän ei voi tietää, että ongelma koskee nuorta itseään, jolloin ohjaaja voisi tarkastella asiaa nuoren omista lähtökohdista käsin.

Sama haastateltava oli kokenut, ettei terapeuttikaan ollut osannut auttaa häntä hänen tarvitsemallaan tavalla. Schubert (2013, 72–73) pohtii, että mielenterveyspalvelujen tarjoajien tulisi kehittää maahanmuuttajakohderyhmän kanssa työskentelyä. Osa palvelujen puutteellisuudesta johtuu kielimuurista ja työntekijän kokemattomuudesta käyttää tulkkia. Omat haasteensa mielenterveystyölle tuovat kulttuuriset erot mielenterveyspalveluihin suhtautumisessa, sekä terapeutin vaikeus tulkita maahanmuuttajan oireita. Kirmayer & Sartorius (2007) kertovat traumatisoitumisen olevan oma kulttuurinen prosessi ja oireiden ilmenemisen olevan kulttuurisidonnaista. (Schubert 2013, 72–73.)

Haastatteluiden perusteella voin sanoa, että kaikki haastateltavat, yhtä poikkeustapausta lukuun ottamatta, ovat kokeneet ohjaajien antaman tuen hyväksi ja arvokkaaksi asiaksi. He, jotka olivat kokeneet ohjaajien antaman tuen hyväksi, olivat myös osanneet vastaanottaa apua ongelmiinsa. Silloin

kun ohjaus koettiin hyväksi, oli vuorovaikutus ohjaajan ja nuoren välillä ollut toimivaa ja vastavuoroista.

Haaveet ja tulevaisuus

Kaikilla haastateltavilla oli tavoitteita ja unelmia tulevaisuuden suhteen. Nuorten puheessa toistuivat työ, perhe ja oma koti.

Kahdella nykyisellä tukinuorella oli myös vaikeammin tavoiteltavia haaveita, kuten yksi nuori halusi olla jokin kuuluisuus ja toinen kuuluisa jalkapalloilija. Jalkapallourasta haaveileva nuori kertoi haastattelussaan, että hänen olisi helpompaa panostaa jalkapalloon, jos hänen oma perheensä ja sukulaiset asuisivat myös Suomessa. Toinen nuori ei tuonut puheessaan esille oman perheensä tai sukulaistensa merkitystä omien haaveittensa toteutuksessa.

Haastateltavilla oli siis hyvin samankaltaisia tavoitteita. Puheessa kuului halu suorittaa opinnot ja päästä työelämään. Yksi nuori toi esille sen, kuinka ohjaajat olivat painottaneet hänelle koulutuksen ja työpaikan merkitystä. Uskon, että kaikki nuoret ovat saaneet samankaltaista ohjausta. Onhan opiskelu ja työpaikka edellytys maahanmuuttajan kotoutumiselle ja yhteiskuntaan kiinnittymiselle.

Yhdellä haastateltavalla oli jo oma perhe perustettuna. Hänen tavoitteenaan olikin saattaa peruskoulu loppuun ja päästä tämän jälkeen opiskelemaan lähihoitajaksi tai kampaajaksi. Ihmisläheinen työ tuli esiin myös kahden muun haastateltavan puheessa. Yksi nuori oli hakenut lähihoitajakoulutukseen, mutta ei ollut päässyt. Hän opiskeli tällä hetkellä merkonomilinjalla. Hän haluaisi kuitenkin tulevaisuudessa auttaa vähäosaisia ihmisiä. Hän ei osannut vielä kertoa, millä tavalla heitä haluaisi auttaa. Haastateltava lisäsi, että koska hän itse on saanut paljon apua, niin haluaisi itsekkin auttaa sellaisia ihmisiä, jotka apua tarvitsevat.

Yksi haastateltava kertoi haaveilevansa hänkin ihmisläheisestä kättilön työstä. Loput kaksi haastateltavaa opiskelivat toinen rakennuspuolella ja toinen

sähkölinjalla. Yksi haastateltava kertoi opiskeluiden haastavuudesta. Jos hän voisi nyt päättää, niin hän hakeutuisi toiselle linjalle, joka todella kiinnostaisi häntä. Kyseinen nuori oli hakeutunut alalle siitä syystä, koska oli kuullut muilta, että alalla on hyvät työllisyysmahdollisuudet, sekä hyvä palkka.

Kolme haastateltavasta nuoresta kertoi tavoitteekseen saada oman kodin. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että nuorille on tärkeää se, että he voivat asettua Suomessa kotiin, joka on täysin heidän omassa omistuksessaan. Nyt nuoret ovat asuneet ryhmä- ja perheryhmäkodeissa, tukiasunnoissa ja yksityisen tai kunnan omistamissa vuokra-asunnoissa. Pohdin, että nuorten kokemus siitä, että talo tai asunto on heidän omansa luo heille tietynlaista pysyvyyttä ja turvaa.

Kotoutuminen

Kaikki nuoret olivat saaneet kotouttavia toimenpiteitä. Yhtä entistä tukinuorta lukuun ottamatta kaikilla haastateltavilla oli päivittäisiä kontakteja alkuperäisväestöön. Tilanne on todennäköisesti väliaikainen, sillä hän aikoo jatkaa peruskoulun päättöluokkaa äitiysloman jälkeen. Hän oli myös ainoa, jolla ei ollut harrastuksia. Poikien yhtenä merkittävänä kotouttavana asiana, oli heidän jalkapalloharrastuksensa. Jalkapallon pelaaminen oli yhdelle haastateltavalle kontakti oman ikäisiin kantaväestön nuoriin.

9 POHDINTAA

Tukinuoreksi siirtyminen on nuorelle haasteellista aikaa. Ensimmäistä kertaa Suomessa tukinuori muuttaa yksin asumaan ja alkaa harjoittelemaan vastuunottoa omasta elämästä omassa kodissa.

Tutkimuksen tuloksissa tuli esille, että joissain tapauksissa nuorella on kynnys pyytää ohjaajilta neuvoa. Olen havainnut työssäni ohjaajana, että

samasta kulttuurista tulevat ja saman sukupuolen edustajat eroavat luonteeltaan ja asenteiltaan hyvinkin paljon.

Puukari ja Korhonen (2013, 41) korostavat, että hyvä ohjaussuhde edistää maahanmuuttajan kotoutumista. Heidän mukaansa hyvässä ohjaussuhteessa ohjattava voi turvallisesti käsitellä hänelle tärkeitä asioita, sekä kokea itsensä kuulluksi ja arvostetuksi. Tämä ajatus puoltaa sitä, että ohjaajan ja tukinuoren vuorovaikutus on keskeisessä asemassa tukinuoren itsenäistymisen tukemisessa.

Jokainen nuori on kokenut vaikeita asioita menneisydessään, jotkut rankempia kuin toiset. Myös ihmisen temperamentti saattaa vaikuttaa siihen, kuinka syvän jäljen nämä menneisyyden tapahtumat nuoreen jättää. (Haapasalo 2006, 137- 149.) Ohjattavien vaihtelevat traumaattiset taustat tuovat oman haasteensa ohjaustyölle ja nuoren kohtaamiselle.

Maahanmuuttajien kotoutumistyön lähtökohtana on, että ohjaaja tunnistaa ohjattavansa henkilökohtaiset kehitystehtävät, sekä sen, miten ohjattava on kokenut oman elämänkenttensä tulleen haastetuksi uudessa maassa. Elämänkentällä tarkoitetaan yksilön elämää ohjaavaa mentaalista mallia, johon kuuluu yksilön kokemukset, arvot, ennakkoluulot, tavat, tottumukset, uskomukset ja taidot. Kun ohjaajalla on käsitys ohjattavan elämänkentästä, on hänen helpompi ehdottaa ohjattavalle ratkaisuja tämän omista lähtökohdista käsin. (Korhonen & Puukari 2013, 37–38.)

Haastatteluissa nousi esiin se, että nuori voi kokea yksinäisyyttä, vaikka olisi muiden ihmisten ympäröimänä. Yksi haastateltava kertoi, että yksinäisyyden kokemukset eivät olleet alkaneet silloin, kun hän muutti yksin asumaan, vaan näitä kokemuksia oli ollut hänellä jo Mäntyrynnassa asuessaan. Tämän pohjalta mietin, että yksinäisyyden kokemuksiin saattaa liittyä vahvasti se, kuinka tiiviitä luottamussuhteita nuori on solminut Mäntyrynnan työntekijöihin ja muihin asukkaisiin silloin, kun on vielä asunut perheryhmäkodilla. Voisin ajatella, että vahvat luottamussuhteet ohjaajiin kantavat nuorta myös tukiasunnossa asuessaan.

Davis & Wallwallbridge (1984, 98) kertovat kirjassaan D.W. Winnocottin ajatuksia itsenäistymisprosessista. Winnicot kertoo, että jos aikuiset luopuvat vallasta, tulee nuoresta liian varhain aikuinen ja väärää tietä. Hänen mukaansa kypsymättömyyteen on vain yksi parannuskeino: ajan kuluminen. (Sinkkonen 2010, 86.) Tämä näkemys tukee sitä ajatusta, että tukinuoret tarvitsevat yhä tuttuja turvallisia aikuisia, eli ohjaajia elämäänsä, vaikka he toista välillä väittäisivätkin.

Allen, Porter, McFarland, Marsh & McElhaney (2007) kertovat, että turvallinen kiintymyssuhde huoltajaan kantaa myös muissa ihmissuhteissa positiivisella tavalla. Tällöin sisäinen autonomia yhdistyy kykyyn olla myönteisissä suhteissa myös muiden ihmisten kanssa. Turvattomat kiintymyssuhteet saattavat ilmetä esimerkiksi masentuneisuutena ja käytöshäiriöinä. (Sinkkonen 2010, 86.)

Tukinuorten tuen tarvetta puoltaa ajatus ihmisen primaarisiin tarpeisiin kuuluvan, välttämättömien kiintymyssuhteiden säilyttäminen. Ihmisellä on perustarve olla toisen ihmisen, mielellään vahvemman ja osaavamman lähellä. (Sinkkonen 2010, 92.)

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Björklund, Krister 2014. ”Haluun koulutusta, haluun työtä ja elämän Suomessa”. Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- Eurostat 2014. Asylum statistics. Viitattu 23.10.2014.
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Asylum_statistics
- Finlex 2014a. Dokumentti ”Laki kotoutumisen edistämisestä”. Viitattu 24.10.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>
- Finlex 2014b. Dokumentti ”Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Viitattu 24.11.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>
- Finlex 2014c. Dokumentti ”Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus”. Viitattu 24.10.2014.
http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_2
- Haapasalo, Jaana 2006. Kasvuympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. Teoksessa Päivi Honkatukia & Janne Kivivuori (toim.) Nuorisorikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 123- 160.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Korhonen, Vesa & Puukari, Sauli 2013. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo & Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet – kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry, 32-48.
- Kotouttaminen.fi 2014a. Artikkel ”Kansainvälinen pakolaissopimus”. Viitattu 24.10.2014.
http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/pakolaisten_vastaanotto/suojelun_taukusta/geneven_sopimus
- Kotouttaminen.fi 2014b. Artikkel ”Keskeiset käsitteet”. Viitattu 15.11.2014.
http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyyn_taukusta/keskeiset_kasitteet
- Kotouttaminen.fi 2014c. Artikkel ”Kotoutumisen kaksisuuntaisuus.” Viitattu 15.11.2014.
http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyyn_taukusta/kotouttamistyyn_periaatteet/kotoutumisen_kaksisuuntaisuus
- Kotouttaminen.fi 2014d. Artikkel ”Lapsen edustaminen”. Viitattu 16.11.2014.
http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/ilman_huoltajaa_olevan_lapsen_tukeminen/lapsen_edustaminen
- Kotouttaminen.fi 2014e. Artikkel ”Paikallinen kotouttamistyö.” Viitattu 15.11.2014.
http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/viranomaisten_tehtavat/paikallinen_kotouttamistyoy

- Maahanmuuttovirasto 2014a. Artikkele ”Alaikäisyksiköiden yhteystiedot”. Viitattu 24.10.2014.
http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottotoiminta/vastaanottokeskukset/alaikaisyksikoiden_yhteystiedot
- Maahanmuuttovirasto 2014b. Artikkele ”Ilman huoltajaa Suomeen tullut lapsi”. Viitattu 22.10.2014.
http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/ilman_huoltajaa_suomeen_tullut_lapsi
- Maahanmuuttovirasto 2014c. Artikkele ”Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset. Turvapaikka eli pakolaisasema. Viitattu 15.11.2014.
http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/paatos/turvapaikka_ja_kansainv%C3%A4linen_suojelu
- Maahanmuuttovirasto 2014 d. Turvapaikkapäätökset. Yksintulleet alaikäiset 1.1.- 31.12.2013. Viitattu 24.11.2014.
http://www.migri.fi/download/45917_Turvapaikkapaatokset_-_Yksintulleet_alaikaiset.pdf?853133b11fced188
- Mustonen, Henna & Alanko, Salli 2011. Lapsen etu. Projektin puheenvuoro. Teoksessa Salli Alanko, Irma Marttinen & Henna Mustonen (toim.) Lapsen etu ensin. Yksin tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa . Yksintulleet – projektin loppujulkaisu. Yhteiset lapsemme – All Our Children ry. Viitattu 15.11.2014. http://www.yhteisetlapsemme.fi/wp-content/uploads/2013/04/lapsen_etu_ensin_web.pdf
- Pakolaisneuvonta ry 2014a. Artikkele ”Alaikäisen turvapaikkamenettely”. Viitattu 21.10.2014. http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=134&lang=suo
- Pakolaisneuvonta ry 2014b. Artikkele ”Ilman vanhempia tulleet turvapaikanhakijalapsen”. Viitattu 21.10.2014.
http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=133&lang=suo
- Qvist, Leena- Maija 2010. Esipuhe. Teoksessa Sanna Heikkilä (toim.) Ohjaaja kulkee vierellä ja tuuppii oikeaan suuntaan. Alaikäisinä Suomeen ilman huoltajaa turvapaikanhakijoina saapuneet nuoret. Tuetun asumisen mallin vaikutukset. Lappeenranta: EHJÄ ry, 4. Viitattu 15.11.2014.
http://www.ehja.fi/kuvat/sanna_heikkila.pdf
- Rastas, Anna 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusu vuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 78- 102.
- Schubert, Carla 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo & Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet – kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry, 63- 77.
- Sinkkonen, Jari 2010. Nuoruusikä. Helsinki: WSOY.
- Snellman, Olli 2012. Ohje. Ilman huoltajaa olevan lapsen edustaminen. Tietoa vastaanottokeskuksen toiminnasta ja edustajana toimimisesta.
- Suokonautio, Jaana & Rantala, Tarja 2014. Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden vastaanotto- ja kehittämistarpeet. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Konserni 29/2014. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. TEM raportteja 38/2013. Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2013. Työllisyys ja yrittäjyysosasto. Viitattu 20.11.2014.
http://www.tem.fi/files/37758/TEMrap_38_2013_web_23102013.pdf

UNHCR 2014. UNHCR.Global Trends Report 2013. Viitattu 15.11.2014.
<http://unhcr.org/trends2013/>

UNICEF 2014. Yk:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 24.11.2014.
http://www.lskl.fi/files/206/LOS_sopimus.pdf

LIITTEET

1. Millä tavoin sait tietoa tukiasunnossa asumisesta? (Kuka tietoa antoi, minkälaisissa tilanteissa ja kuinka laadukasta tieto oli?) (Mistä kaikista paikoista tietoa tuli, koulusta, ohjaajilta, internetistä..) (informaatiokanavien erittely)
2. Millä tavoin sait tietoa jatko-opiskelusta? / työmarkkinoista/ harrastuksista/ itsenäisestä asumisesta/ virastoissa asioimisesta/ terveydenhuollon palveluista/ suomalaisesta kulttuurista. Miten tiedonsaanti muuttui omaan asuntoon muutettaessa? (informaatiokanavien erittely)
3. Minkä aiheen käsittely jäi mielestäsi puutteelliseksi? / Tuliko jokin asia Sinulle yllätyksenä, ja myöhemmin olet ajatellut, että ohjaajien olisi pitänyt osata kertoa tästä asiasta? (puutteellinen informointi)
4. Mistä aiheesta sait eniten tietoa? Piditkö tätä tietoa tarpeellisena? Hyödytkö tiedosta? Painotettiin jotain asiaa liikaa? (liiallinen informointi)
5. Minkä aiheen tai asian itsenäiseen asumiseen ja elämiseen liittyen koit haastavimmaksi? Kun muutit omaan asuntoon, mikä oli haastavinta? ((miten nuoren itsenäinen asuminen lähti sujumaan) kokemukset yksinasumisesta ja omillaan olosta)
6. Miten koit naapurien asenteet? Oliko havaittavissa epäluuloja erinäköistä asukasta kohtaan? Jos olet asunut useammassa paikassa, niin onko asenteet olleet erilaisia eri taloyhtiöissä? (naapurusto, asettuminen ja sen haasteet, kiinnittyminen yhteen paikkaan) Jos olet kokenut negatiivisia asenteita naapurustolta, niin mikä Sinun mielestäsi siihen on vaikuttanut? Miten asiaa voisi Sinun mielestäsi muuttaa?
7. Kuinka monta kertaa olet muuttanut? Miksi? (asettuminen ja sen haasteet, kiinnittyminen yhteen paikkaan)
8. Koitko saavasi riittävästi tukea Mäntyrannan ohjaajilta? Uskalsitko/osasitko tukeutua ohjaajien apuun koskien itsenäistä asumista? Koitko, että ohjaajat ovat tukenasi, ja et ole yksin? (kohtaaminen, luottamus)
9. Onko sinulla pysyviä ihmissuhteita Suomessa? Ovatko ystävät/läheiset samasta lähtömaasta? Kuinka paljon pidätte yhteyttä? Ovatko he samaa ikäluokkaa Sinun kanssasi? (nuoren lähipiirin tarkastelu)
10. Minkälaisia haaveita sinulla on ollut Suomessa asumisesta? Missä näet itsesi kymmenen vuoden päästä? Millä tavoin Mäntyrannan ohjaajat voivat Sinua tässä asiassa tukea? (tulevaisuus, luottamus tulevaisuuteen, luottamus ohjaajien tukeen)